

Sarnyai Benedek
ELFELEDTÉK MAGUKAT

ENUMERÁCIÓ

Az Előretolt Helyiérték Iróakadémia debütsorozata

SARNYAI BENEDEK

*Elfeledték
magukat*

Budapest, 2023

A könyv a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft.
kiadásában jelenik meg,
az *Előretolt Helyőrség Íróakadémia* program keretén belül.

A kötet megjelenését támogatta
a Kulturális és Innovációs Minisztérium.

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Szerkesztette: Orpheusz Kiadói Kft.
Lektorálta: Horváth László Imre, Nagy Koppány Zsolt

A szöveget gondozta: Luca Anna
Borító: Csillag István
Tipográfia, tördelés: Péter Gábor

© Sarnyai Benedek, 2023
© Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft., 2023

Minden jog fenntartva.

ISBN 978-615-6400-17-8
ISSN 2560-2535

I. *A határ*

Ének az ernyicsei határban

Miután Kapory Oszkárt választották polgármesternek, Csáford János eltűnt Ernyicséről. A székfoglaló beszéd közben még néhányan látni vélték. „Ott tongott az iroda előtt a fél falu, lehettünk vagy kétezeren – emlékezett vissza Filvig András. – Jancsi bácsi, ahogy a szokása diktálta, a bajszát harapta. Az arcizmai meg se mozdultak, egykedvűen szorította fogai közé a szőrszálakat.”

A polgármesteri iroda titkárnőjének úgy rémlett, mintha Csáford már az ünneplés közben a faluhatár felé vette volna az irányt. „Nehezen, vagy könnyen viselte-e, hogy Kapory úr leváltotta őt a székében? Ördög se tudná megmondani. Az biztos, hogy szokatlan volt neki. Emberemlékezet óta ő volt nálunk a polgármester. Talán a saját emlékezete óta is.”

A falu öregjei szerint Csáford valóban ki tudja, mióta volt Ernyicse legfőbb tisztviselője. „Nekem apám, anyám, sőt nagymamám, nagyapám is úgy emlékezett, hogy az öreg Jancsi bácsinak kell szólítani – erősítette meg a titkárnő állítását Kapory Oszkár.

– Születni születhetsz akkor, amikor neked tetszik! Ő viszont, ha tetszik, ha nem, mindig mindenkinek Jancsi bácsi marad!” – idézte fel az újdonsült polgármester a nagyszülei szavait.

Karagoly Imre, a falu legnagyobb káposztatermelője nem kerített nagy feneket Csáford eltűnésének. „Igazából már mindenki várta. Nem gondoltuk, hogy lemond, de abban se volt nagyon vita, hogy úgy, ahogy ő ott ül az irodában, már nincs rá túl nagy szükség. Tudott volna még beszélni hozzánk, és az agya se kattant rosszabbul, mint akárhány évvel ezelőtt: új nótákat is meg tudott tanulni a régiék mellé. Nehéz ezt így megfogalmazni, de úgy mondhatnám, arról volt szó, hogy Csáford Jancsi bácsi előbb meghalt nekünk, mint magának.”

„Mi legalább már egy éve gyászoltuk – tette hozzá Sandal Balázs, és Karagoly Imre oldalán lehúzott egy kupica káposztapálkát. – Minden egyes nap, mikor nem jöttünk le ide, a Tengernagyba, próbáltuk viszszaírnakozni az ő idejét. De nem történt semmi, hát maradtunk otthon jobb híján.”

Csáford János idejének végét általában az ernyicsei káposztalepke-invázióhoz szokták kötni. „Emberemlékezet óta nem voltak itt ilyen férgek – mesélte Kapory Oszkár, majd elmosolyodott. – Mondták is a helybeliek: ezek vagy a semmiből jöttek, vagy Romániából.”

Egyesek Csáford idejének elejét a román megszálláshoz kötötték. „Huncutak az ernyicseiek az idő

dolgában – számolt be Filvig András. – Kedvelik a legendákat. Nem hiába: akárhogy is próbált az útjába esni, Ernyicsét nagyrészt kikerülte a történelem. Az biztos, hogy valamikor megszálltak minket a románok, aztán kitakarodtak. Úgy hírlik, maga Horthy kergette el őket. Azt is mondják, a fehér lova ekkor még csikó volt. A hatalmas tengernagynak, ahogy ült rajta, a lába is érte a földet.”

„Vannak felénk olyan dolgok, amiket senki nem hisz el, de mindenki tud – fejtegette Karagoly a Tenger-nagy presszóban. – Ilyen például, hogy Jancsi bácsi magától Horthytól kapta a polgármesterséget. Hogy védje Ernyicsét a románoktól. Vannak merészebb állítások, miszerint Horthy Csáford bácsi fia volt. Ha pedig megint jönnek a románok, megint segítségül hívja a tengernagyot.”

„Ezek épp azok a pletykák, amiket az se hisz el, aki mondja – vágott közbe Karagoly mellett Sandal Balázs. – De azért mondjuk, mert érdekelnek minket.” Karagoly bólogatott Sandal szavait hallgatva, és megveregette asztaltársa vállát. Sandal mereven ült, arca sem remegett meg. „Ott van például Filvig Andris! Ő mond gyakran olyanokat, amiket jobb híján elhiszünk. De az meg nem érdekel minket” – szötte tovább Karagoly Sandal mondandóját.

Filvig Andrást érezhetően nem érdekelte, amit Karagolyék mondanak. „Horthy, nem Horthy: vagy volt itt, vagy nem. Érdekesebb, ami van, illetve most már csak volt. – Filvig nagyot sóhajtott. – Jancsi bá-

csiban volt valami, ami egészen megkapja a matematikus figyelmét – merengett. – Nem az itt az érdekes, hogy hol kezdődött, vagy hol végződik Csáford Jancsi ideje. Hanem hogy milyen is volt maga ez az idő!”

„Csáford polgármester úr iratait nekem is meg kellett nézmem. A születési év a személyigazolványán ötévente változott – árulta el egykori titkárnője. – Mindig úgy, hogy pontosan kilencvenéves kort mutasson.”

Kapory Oszkár íróasztala mögött igyekezett hideg fejjel elmagyarázni a jelenséget. „Valójában minden spekulációt elvág, ha annyit fogadunk el, hogy Jancsi bácsiról igazából nem tudtunk semmit. Az világos volt, hogy öreg, meg hogy hangoztatja, nem bízik már ebben a korban a saját emlékezetében. Vagyis azt akarta: higgyük el, ő is épp annyit tud magáról, mint mi róla. – Kapory oldalra nézett. – És ez elég is volt. Jancsi bácsi ideje volt a falu ideje, mindenki örült, hogy pont annyit tud az egyikről, mint a másikról.”

„Időben vagy időn kívül, csak megél az ember. Volt ebben egyfajta játékosság – ismerte el Karagoly Imre. – Úgy is mondhatnám, mindenki a Jancsi bácsihoz képest számolta magát. Amikor hajnalban az utcán dalolgatott a hivatalba menet, tudtuk, hogy kelni kell. Este pedig mindenki úgy ért vissza a Tenger-nagyba, hogy a hazatartó Jancsi bácsi nótáját épp elcsípjé.” Sandal Balázs savanyúan felkacagott. „Az én Zsuzsi, Zsuzsa és Zsófi lányaim még azt is mondogatták: a házak alatt néha altatót is énekel nekik.”

„Csáford úrnak csakugyan szokása volt a dalolászás – erősítette meg a polgármesteri hivatal titkárnöje. – Sokszor csak akkor préselt ki hangokat a torkán, mikor énekelni támadt kedve, de ezt sosem munkaidőben tette. Az irodában viszont nemigen részletezte, kinek mit kell csinálni. Ha csak annyit szólt hozzám, hogy Izuka, tudtam, valamit tenni kell. Egy idő után megpróbáltuk kitalálni, hogy mit. A legtöbbször azt hittük, azt csináljuk, amit a polgármester úr is gondol. Úgy voltam vele, ha nem így lenne, biztos addig izukázna, amíg elégedett nem lenne azal, ami történik.”

„Sokáig azt sem tudtam, hogyan kampányoljak a polgármesteri székért – vallotta be Kapory. – Mit kéne mondanom az ernyicseieknek, mikor a polgármester is alig mond valamit. Megválasztják, mert Csáford János.”

„Amíg nyugtunk van Ernyicsén, addig Jancsi bácsi polgármester marad, ez csakugyan biztos volt – szögezte le Sandal Balázs. – Pletykák ide, pletykák oda, azt tudtuk: amióta van Jancsi bácsi, azóta mindenki békében él a határ innenső és túlsó felén.” Karagoly Imre hozzátette: „Úgy is mondhatnám, mert így gondoltuk: amíg Jancsi bácsi van, mi is megélünk. Legyen ő akármióta, és legyen ő akármeddig.” Sandal halkan megjegyezte: „És legyünk mi is akármeddig: Jancsi bácsi lesz.”

„Eladták – szólalt meg újra Filvig András, miután nagyjából fél perc szünetet tartott a beszédben.

– Eladták a Jancsi bácsi idejét. – Megremegett. – Nem érdekelte őket se idő, se Jancsi bácsi.” Filvig felállt, a könyvespolcához ment. Egy nagy köteg papírral tért vissza az ebédlőasztalhoz. „Itt a bizonyíték. A valóság: úgy érzékelték az időt, ahogy a matematikus csak álmodná.” A papírkötegbe lapozva leginkább csak üres oldalakat lehetett felfedezni.

„Abban biztos voltam, hogy Filvig András például ellenem fog szavazni – mondta Kapory Oszkár, és nyelt egyet. – Megbolondította, ahogy a Jancsi bácsiról beszéltek a helyiek. A matematikatanárok fantáziáját megmozgatja az ilyesmi. Elhiszem, hogy a középiskolás anyag ismétlésében már nem talált sok izgalmat.”

Karagoly Imréék elárulták, mi csigázhatta fel Filvig érdeklődését. „Éveket isten tudja, mióta nem számoltunk a faluban. Úgy is mondhatnám, mert így volt: az idő nem érdekelt senkit. Reggel dalol Jancsi bácsi, este dalol, közte a gyerekek iskolában, mi meg a káposztában. És ennyi” – így Karagoly. „Az egész csak ott bicsaklik meg, ha már nincs káposztás, ahová kijárjunk” – tette hozzá Sandal.

„Akárhonnan érkeztek, azt kár vitatni, hogy a káposztalepkék szinte mindenkinél letarolták a földet – mesélte Kapory komor arccal. – Jobb híján mindenki otthon maradt, és a kertben próbált, úgy-ahogy, zöldséget nevelni. Jancsi bácsi idejét ekkortájt kezdték gyászolni.”

A titkárnő is keveset tudott elárulni arról, mit csinált Csáford János ekkoriban. „A hivatalba bejárt,

de izukázni nem izukázott. Maradék hangja is el-sikkadt. Némán, bajuszát rágcsálva jött be, és ment haza. Itt, az irodában már azt is magunk próbáltuk kitalálni, mikor kéne valamit csinálni.”

Felesége szerint Filvig András sem tudta eldön-teni, mikor írjon tanulmányt az ernyicsei időről. „Na-pokat görnyedtél felette” – kiabálta a szomszéd szobá-ból. „Igen, Ágicám, görnyedtem – kiabált vissza Filvig. – Azt kell itt látni, hogy az ernyicsei években, hóna-pokban, vagy napoknál nagyobb egységekben elkezd-tünk folytonosságot érezni. Nem az idő kis egységei, mint a másodperc vagy a pillanat folytak egybe, ha-nem a nagyok. Olyan ez, mint a kontinuumszámok halmaza: nem tudnék mondani az ernyicsei időszámí-tásban két olyan egymást követő évet, hónapot, ame-lyek között ne érzékelnénk egy harmadikat.” Filvig lapjain mindebből csak fehérséget lehetett érzékelni.

„Valakinek beszélnie kellett – tárta szét karjait Kapory Oszkár. – Csáford Jancsi bácsival vagy nél-küle, megélnék az emberek. De meg kell élniük. Azt mondtam, kezdjünk új időszámítást!”

A titkárnő arról is hajlandó volt beszélni, hogy Kapory a polgármesteri kampányhoz felkérte segít-ségnek. „Tudta, hogy a Csáford úr a főnököm. Gon-dolom, egy idő után Csáford úr is tudta, hogy dol-gozok a Kapory úrnak. Nem szólt egy szót se. Úgy vettem, rendben van.”

„Izuka sokat ingázott ki a faluból – vetette oda Sandal Balázs Karagolynak. – A határ felé.” Karagoly

lenyelte a káposztapálinkáját, és felcsuklott. „Másfelé nem is lehet. De ezt te tudod legjobban! Mégiscsak Romániából hozod a lovaiddat.” Sandal hátradőlt a székén. „Hát igen. De pont kampányidőben.” Karagoly közbevágott: „Előtte is volt azért arra. Úgy is mondhatnám, mert így mondjuk: még a Jancsi bácsi idején!” Sandal szeme kikerekedett. „A te platós kocsidal. Műanyag dobozokat csak visszaúton hozott. Zizegett bennük valami, vagy a motorzajtól te se hallottad?” Karagoly az asztaltársára mosolygott. „Olyan pletykába kezdesz, amit magadnak se hiszel el.”

„Az ötlet az otthoni káposztáshordónál született. Az akkorra már teljesen kiürült – magyarázta Kapory Oszkár. – Beugrott: ha már rovar okozta a gondot, oldjuk meg rovarokkal! Számoljuk el a háztartási szúnyogirtást közmunkának!”

„Hogy mit gondoltunk Kapory barátom javaslatáról, azt úgy is mondhatnám: miért ne? A konyhakert előbb fogy ki, mint a szúnyogok.” Sandal halkan felszisszent mellette. „A te konyhakerted még bírni fogja egy darabig.”

„Kaporyék szúnyoggal vették meg az ernyicsei időt. Ezek a káposztakupecsek pedig odadobták nekik. Én meg görnyedtem a tanulmány felett! – fakadt ki Filvig. – Nem tudtam eldönteni, mikor fogjak hozzá. Amíg Jancsi bácsi dalolászott, az összes nap egyforma volt, az összes! Azután meg még egyformább. Furcsa módon a percek, pillanatok csak ekkor kezdtek elfolyni.” A felesége még egyszer átszólt

a szomszéd szobából: „Így tényleg csak görnyedtél a papírok felett!”

Kapory megválasztása után az órákat egyre inkább az új polgármesterhez igazították.

„A polgármester úr beszédesebb, az igaz. Annyit legalábbis mindig mond, hogy vezessük, milyen nap van: ebből számolja, mennyit kell még várnia, míg az irodai lila káposztája megsavanyodik. – A polgármesteri hivatal titkárnője elmosolyodott. – Ha ehhez mérjük magunkat, lassanként a heteket, hónapokat is számon kell majd tartani.”

Sandal Balázs üres kupicáját rászorította Karagoly Imre teli kupicájára. „Egyszer majd adok el én is ide, a Tenger Nagyba szűnyogpálinkát. Nálunk már csak belőlük lehetne bármit csinálni” – szuggerálta Karagoly szemeit. „Örülj neki, Balázs, úgy is mondhatnám, ahogy mondhatná mindenki: amíg szűnyog van, minden van – válaszolta Karagoly, és elrántotta a fejét Sandal tekintete elől. – Azt is tudod, mikor kell kelni az irtáshoz: amikor elhajtunk reggel a házatok alatt.” „Igen, Izukával – húzta keserűen fülig a száját Sandal. – A káposztás kocsidban.” Karagoly szétártá kezeit. „Lehet értetlenkedni, pörlekedni, de így is csak azt mondhatnám: ha nem is számoltunk éveket, napokat, tervezni csak lehet előre.”

Karagoly volt Ernyicsén az egyetlen, aki évek óta üvegházba zárva is termesztette a zöldségeit. Mire elmúlt a lepkeinvázió, már csak tőle lehetett káposztapálinkát venni.

„Csáford polgármester úr arrafelé bandukolt – mutatott ki a titkárnő a polgármesteri iroda ablakán a nagy tölgyfa felé. – A földet bámulta, merev arcizmokkal. Talán elérte a nagy tölgyet. Az az egyetlen, amiről el tudjuk képzelni, hogy annyi idős lehet, mint ő. Szépen meg is nőtt.”

Filvig András felsóhajtott. „Ha arra ment, biztos nem kerül ki a faluból. Olyan széles az a fa: újra leélné az életét, mire megkerüli. De addig a fa is kétszer olyan szélesre nőne. Ebbe a faluba a bogarak is csak a határ felől tudnak jönni.”

Filvig hetekig azzal ébresztgette éjjelente a feleségét, hogy dalolászást hall a faluhatár felől. A felesége állítása szerint minden este figyelte, hátha halkul. Csáford hangja mintha állandó időpontban és távolságban harsant volna föl.

Az irodai káposztáshordó

Kapory Oszkárt hétfő reggel az irodai káposztáshordójának dőlve félholtan találták. Egy szál lila foltos fehér inget viselt, rajta fakóbarna zakóval. A helyiség ajtaját fel kellett törni. Az irodai kulcsot nem találták bent, a pótkulcs, amelynek a titkárnőjénél kellett volna lennie, szintén elveszett.

Kapory még lélegzett, mikor rátaláltak, az orvosi vizsgálatok az agyi funkciókat épnek ítélték. Túl sok ecetet mutattak ki a gyomrában: ki kellett mosni.

Idegenkezűsége utaló jelet nemigen lehetett fedezni. Gyanú is kevesekkel szemben merülhetett fel, Kaporynak alig voltak haragosai Ernyicsén. Legkevésbé talán a szülei szerették.

Karagoly Imre öt éves koruktól kezdve ismerte Kaporyt. „Ekkorra hozzászokott ahhoz, hogy anyja, apja veri – állította Karagoly. – Mire harmincöt éves lett, az egész falu hozzászokott ehhez.”

Karagoly állításait Kapory szülei sem siettek cáfolni. „Mit csináljunk? Szétszórt volt a gyerek. Néha a seggére kellett csapni, hogy észhez térjen” – mesélte

az apja. „Úgy van. Ha nem csapunk a seggére, tán enni vagy aludni is elfelejt – helyeselt az anyja. – Mindig valahol máshol kattogott az agykereke.”

Az irodai káposztáshordó, amelyhez Kapory a hátát támasztotta, üresen állt. Szakértői vizsgálatok szerint három napja használhatták utoljára. A lilakáposzta-cafatok még nem penészedtek meg az oldalfalon. „A hordót tőlem bérelte – vallotta a nyomozási jegyzőkönyv szerint Kapory titkárnője. – A káposztagyalyut is, meg a döngölőfát, amivel az egymásra rakott káposztarétegeket préseljük le.”

„Minket most az is sokkol, hogy káposztát savanyított” – árulta el Kapory apja. „A savanyú lila káposzta mindig meghülyítette. Az itthoni káposztáshordót le is lakatoltuk előre, nehogy ezen pörögjön az agykereke a hivatal helyett” – tette hozzá az anyja.

„Nem azért mondom, de a legjobb ötleteiről mindig azt mesélte, hogy a káposztáshordónak dőlve ugranak be neki. Ő úgy mondta, olyan ez, mintha a fejében seggbe lőnének egy nyulat. Aztán az meg csak rohan és rohan. Jelentsen ez akármit is – emlékezett vissza Karagoly, Kapory barátja. – Állítólag az otthoni hordónál jutott eszébe, hogy a háztartási szúnyogirtást el lehetne számoltatni közmunkának.” Az ötletnek hála Kaporyt hét hónappal ezelőtt Ernyicse polgármesterévé választották. Harmincöt évével és százhusz kilójával ő lett a legfiatalabb és legkönnyebb tisztviselő ezen a poszton.

Kapory irodai káposztáshordójáról azt lehetett sejteni, hogy a polgármester hivatali munkaeszköznek tekinti. Mint ilyen, teljes titokban kellett tartani. Pletyka nem is szivárgott ki róla. „A tisztelendő úr is csak a hétfői hírekből értesült. Teljesen elképedt. Én csodálkoztam, hogy csodálkozott – nevetett Kapory titkárnője. – Pedig ördög legyen a talpán, aki észben tudja tartani, a kápolnába mi minden eljut! Így hárman tudtunk a hordóról. A polgármester úr, én és Karagoly. Az ő tanyájáról szállítottam a káposztát az irodába. Eleinte csak háromhetente, a végén már naponta. Nem hiszem, hogy volt ideje megerjedni. A polgármester úr esetleg rásavanyíthatott.”

Kapory zakózsebét vizsgálva a titkárnő sejteése egyáltalán nem bizonyult tévesnek. A helyszínelők ráakadtak a polgármester laposüvegére. A benne tartott folyadék ecetes és enyhén borsos szagot árasztott. Lilakáposzta-lét alig lehetett felfedezni a keverékben.

„A laposüveget itthon is láttuk időnként. A vacsoraasztalnál is kortyolgatott belőle – tudhattuk meg Kapory apjától. – Mit mondjak róla? Nem tudhattuk, mi van benne. Káposztaszagot sose éreztünk a gyereken.” Kapory anyja gúnyosan felnevetett. „Nem tudhattuk! Csak te akartál fogalmatlan lenni! Én kétszer is megkérdeztem tőle, mit iszik, de neked úgyse rémlik. Huncutul vigyorgott. Azt mondta: tudod, anyukám, kicsit lassítom az agykerekem. Majd ivott rá egy kupica pálinkát is. Azt reméltem,

csak kezdi érteni, hogy működik az a kis szerkezet az agyában.” Kapory apja bólogatott. „Nem csoda, hogy csak pálinkailat áradt a gyerekből. El akarta nyomni a káposztaszagot.”

A titkárnő szerint Kapory a hivatalban kizárólag a laposüvegből fogyasztott. „Enni sose láttam. Viszont az ivásban mértéket tartott, és ezt bizony lehetett becsülni. Mi tagadás, a polgármester úr szerintem büszke is volt magára, bár mindig vigyázott, hogy csak szerényen mosolyogjon. – A jegyzőkönyvhöz rögzített hangfelvételen a titkárnő itt elismerően hümmögött. – Óránként szigorúan egy laposüvegnyit ivott. Azt mondta, a sok káposztalétól felpörögne, és a végén még az agya után rohanna. Mint egy puskából kilőtt nyúl egy seggbe lőtt nyúl után. Ilyenkor fel is kacagott. Azért állatok ne legyünk! – idézte egykori főnöke szavait. – A kis káposztalétól és a káposztáshordó szagától viszont, azt mondta, hogy egészen megembörösödik. Nem emberesedik, embörösödik!”

Kaporyra egyébként, ahogy Karagoly Imre mesélte, nem volt jellemző a tájszólás. „Nekem mindig hihetetlen volt, mennyire képes beszélni. Akár a szüleiről, káposztáról, szúnyogokról, vagy néha a faluról esett szó. Próbáltam is tanulni tőle. Ha ilyen tájszólásokat használt, annak biztos akadt oka. Nem azért mondom, de Kapory pajtás olyan volt, mintha egy szótárgépet ültettek volna a fejébe.”

Az irodában savanyított káposztát az ablak melletti sarokban lehetett megtalálni, befőttesüvegek-

ben. Az üvegeket Kapory henger alakban egymásra gyűjtötte. Mindegyik bontatlan volt.

Karagoly e jelenséget egyszerűen megfeythetőnek látta. „Nem akart lebukni otthon – válaszolta, amikor a befőttesüvegekről kérdezték. – Kapory barátom már tíz éve volt stabilan százhúsz kiló. Az anyja pedig még a szürkehályogon át is képes kiszúrni, ha valaki egy dekát hízik. Nem azért mondom. Tényleg ilyen az a nő.”

Kapory titkárnője másként látta a dolgot. „Nem akarta megenni. Mondom, jól van, a polgármester úr dolga, minek is zavarjam én, ameddig látom a kerek vigyort az arcán, addig minden rendben van. Aztán egyszer gondoltam, megkérdezem, elvihetnék-e néhány üveggel, ne álljon már ott az ördögnek! Amióta ismerem, először ordított velem akkor, és talán utoljára. – A titkárnő itt mélyet lélegzett, és szívta a fogait. – Mit képzelek én? Mondta. Ő gyalulta, savanyította. Ésatöbbi. A végén lihegett, és azt kérte, hogy én a fiaimat csak úgy od’adnám bárkihez kajának? Szerintem ő is meglepődött magán. Kigúvadtak a szemei, csönd, majd újra próbált kereken vigyorogni.”

A polgármesteri irodában Kapory testhelyzetét leszámítva mindent rendben találtak. Nem lehetett megállapítani, Kaporyn kívül az elmúlt két hétben járt-e ott valaki. A titkárnőjét ekkor küldte haza fizetett szunyogirtásra. Mindössze arra kérte, naponta egyszer hozza el a káposztaadagot az iroda ajtaja elé. A polgármestert legközelebb már csak a helyszínelők látták.

„Barátnője, szeretője, ilyesmije nem volt neki. Hordója volt. Meg káposztagyaluja és döngölőfája” – sorolta a titkárnő egykori főnöke legkedvesebb tárgyait.

„Kapory pajtásnak pina kellett volna – grimaszolt Karagoly. – Nem káposztáshordó. Igaz, ami igaz, mindkettő tele van tejsavval. Mégse dugnám a... Nem azért mondom, mintha ki akarnám mondani, de... azt a testrészetem hordóba. Nem azért, mintha tudnám jobban mondani, de töltött pinát se csinálnék káposztával. A Jóisten mindkettőt a helyére rakta.”

„A hordót szerette, azt a legkerekebb vigyorral sikálta tisztára. Majdnem a homlokán ért össze a szája. Olyan tisztának kellett lennie, ahogy mondta, hogy temetni lehessen benne. – A titkárnő halkan hehe-részett. – Lehessen: ez volt a másik szó, amit valamiért őzve mondott.” Hosszan elhallgatott.

„Olyanokat tényleg összehordott néha, hogy egy káposztáshordóban is eltemethetnék. Nem azért mondom: én csak nevettem” – idézte fel emlékeit Karagoly.

„Mit tudom én!” – vágta rá egyszerre Kapory szülei, amikor a hordós temetésről hallottak. „Talán az agykerekében végleg elreccsent a tengely” – tette hozzá enyhe fintorral az anyja.

A titkárnő huszonhárom másodperc szünet után újra megszólalt: „A hordóval mintha pontosan annyi dolga lett volna, hogy az boldoggá tegye.”

Karagoly az interjú végéhez közeledve nyelt egyet, majd töltött magának egy kupicával. „Mikor a hordókról beszélt, nem emlékszem, hogy kicsit is rezdült

volna a képe. Én, ha más nem, magamban röhögtem. – Lehúzta a féldeci fehérkáposzta-levet. – Tényleg nem azért mondom. Csak úgy.”

„Rólam is érzett ilyesmit? – folytatta a titkárnő. – El tudom képzelni. A hordót szerette, vagy engem a hordóért. Talán mindkettőnket ridegen számított az életébe. Ördög tudja! Engem mindenesetre sosem simogatott, vagy szólított becenéven Izának. A hordót viszont épp így nevezte el.”

A polgármester irodáját végül a szülei bejelentésére törték fel. „Gondoltuk, éjszaka jár haza. Aztán vasárnap éjjel azon kaptuk magunkat, hogy tényleg nincs itthon, és már egymás seggére csapnánk” – mondta Kapory apja.

Kapory Oszkár teste a zárt irodaajtók mögött csontra-bőrrre fogyott. Mikor a polgármestert kómában megtalálták, már csak két nap hiányzott, hogy tényleg el lehessen temetni egy káposztáshordóban.

Elfeledték magukat

Hunya tisztelendő jól ismerte az ernyicseiket. Egyes pletykák szerint mind a négyezer lakost név szerint. „Ha arra kéri őt, még ábécérendben is felsorol mindenkit – mondta Kapory Oszkár a hivatali asztala mögött. – Ha egyszer elfelejteném valamelyik nevem, csakis nála kérdeznék utána!”

„Maradjunk meg ebben: ha elém tesznek egy ábécérendbe szedett listát, egyenként meg tudom mondani, melyik névnek hogy néz ki a gazdája – mondta mosolyogva Hunya a parókián, mikor meghallotta Kapory ötletét. – Nincs ezen mit csodálkozni. Két dolgot kellett csak magolnom az életben: az ernyicseiek búját-baját és a Bibliát. Különbség anyyi, hogy ha az utóbbiban tévednék, azt senki nem venné észre.”

Filvig Andrásné szerint megesett, hogy a tisztelendő előbb tudta a bűt-bajt, mint az érintettek. „Ő megmondta előre: nem kell sokat várni, és a férjem egy szót sem fog hozzám beszélni. Azt tanácsolta: élvezem ki a hangját, amíg tudom, mert ha elhallgat, még

a tekintetét se fogja rám vetni, hogy legalább a szemével mondjon valamit.”

„Varázslat, boszorkányság: nincs ebben egyik sem, különösen a Filvigné esetében – szögezte le Hunya, és felmutatta a kezét. – Száradjon le mindkettő, ha az ördöggel cimborálnék! De isteni sugallat se kellett hozzá. Elég volt ránézni Filvig Andrisra a misék alatt: egyfolytában a padlót szuggerálta. Amikor pedig megkérdeztem tőle, mégis mi lelte, észre se vette, hogy hozzá beszélek.”

„El kell mondjam, ez fordítva szokott lenni! – nevetett fel Karagoly Imre a Tenger Nagy presszó pultja mögött. – Az ember előbb kezd nem beszélni a feleségével, de ha a tisztelendő se veszi észre, ott már komoly bajok vannak! Szegény Filvigné Ágica! Csoda, hogy nem azon csodálkozott, hogy a férje még egy-két szót véletlenül elejt felé.”

Hunyát megrázta, hogy Filvig András úgy viselkedett, mintha őt sem ismerné fel. „A következő héten magam írtam a könyörgési szándékok közé András testvér hangját. Ágica pedig, mit ad Isten, mise után zokogva újságolta nekem, hogy a férje bizony mintha csak örökre elhallgatott volna.”

„Csak görnyedt a tanulmánya felett. Írni egy szót sem írt, csak görnyedt – állította Filvigné. – Ha a talpa alatt átfordul a világ, akkor is gyökeret verve állt volna ott. Mintha csak ő maga lenne a tengely, ami körül forgunk.”

Hunya tisztelendő Filvigné panasza után sem maradt tétlen. „Mondtam Ágicának: csak jöjjön el misére, ahogy szokott! Írja a könyörgési szándékok listájára a férjét, majd valahogy megjavul.”

Karagoly Imrének lefelé görbült a szája. „Hunya meg a könyörgési szándékai... – Szorosan rámarkolt a kezében tartott üvegpohárra. – El kell mondjam: ha az Isten meg se hallja őket, az ernyicseiek sose maradnak rájuk süketek.”

„Arra gondoltam annak idején, hogy ne csak én ismerjem a sok bút-bajt, hanem mindenki tudja a másikat – mondta Hunya. – A templom előterében minden mise előtt kitettem egy papírt, amire névtelenül ki-ki felírhatja, hogy miért könyörögjön a gyülekezet a prédikáció után. Persze nem telik bele egy-két nap, addig kérdezzetik egymást, míg mindenki megtudja, melyik pontot ki írta.”

Kapory Oszkár polgármesteri pozíciójából fakadóan rendszeres résztvevője volt a gyülekezeti életnek. „A könyörgési szándékoknál ott kell lenni, hallgatni kell! Majd figyelni a csevegést róla: nemsokára úgymint mindenki tudni fog mindenkiről mindent. – Kapory frissen vágott dohányt tett a szájába, és rágni kezdte. – Kivételnek csak a Vajdaiék számítottak. Róluk a Hunya tisztelendő is ítéletnapig lehetett faggatni.”

„Vajdainéről azt tudom, mindig körmölt a könyörgési szándékok közé valamit – mondta Hunya tisztelendő, miközben a legutóbbi miséről keresgélte a vonatkozó papírokat. – Ilyenkor nem settenkedik oda

az ember, legalább játsszuk el, hogy névtelen marad a dolog.” Miután végigvizslatta a parókia könyvespolcát, visszafordult az asztala felé. „Hát kezdek megvakulni? Vagy annyira észrevehető helyre raktam, hogy tényleg kiszúrta a szememet a helyéről!” Felnevetett, majd az asztalról felemelt egy zöld mappát.

Filvig Andrásné volt Ernyicsén az egyetlen, aki naponta beszélgetett Vajdainéval. „Azt is elmondta, hogy vannak rokonai, akik nem ernyicseiek. – Kikerekedett a szeme. – Tudtommal ezt csak ő mondhatta el magáról az egész faluban. De nem úgy tűnt, mintha titkot csinálna belőle. Sok minden nem volt olyan titokzatos körülötte, mint ahogy néhányan sejtik. Egyszerűen csak szóra kellett bírni.”

„Szegény Ágica! Még hogy ő bírta szóra a Vajdainét! Ugyan már, nem hiszem, hogy azt a nőt bárki megmerte szólítani! – röhögött fel Karagoly Imre. – Pont, hogy Vajdainé szólította meg Ágicát. Itt, a Tenger-nagyban!” Karagoly a pultban szűrt fehérképosztalevet töltött.

Kapory Oszkár elismerte, hogy csakugyan ritkán váltott bárki szót a Vajdai család tagjaival. „Úgy voltak ezzel szerintem az emberek, hogy először a tisztelendőnek kell a Vajdaiékat megszólítania. Előbb-utóbb mindenki megtud mindenkiről mindent, de azt mégiscsak a Hunyától tudhatja meg az ember, hogy a minden az tényleg minden-e. Meg is lepődtem, hogy élhetnek olyanok Ernyicsén, akikkel egy szót se vált a tisztelendő.”

„Vajdainé arra kért, hogy Zsikének szólítsam – mondta Filvigné. – Megengedte, hogy bármiről beszéljek neki nyugodtan, de az Erzsit vagy Erzsébetet ki ne ejtsem a számon. A férje szólította így otthon, Zsike pedig nem győzte hajtogatni: hozzá most senki ne szóljon úgy, hogy az egy férfiról emlékeztessen!”

„A Vajdaiéknak megpróbáltam utánajárni. Kicsit olyan is próbáltam lenni, mint amilyenek ők – mondta Kapory, ajkához emelt egy csészét a diófa asztalról, és beleköpött. – A polgármester nem várhatja, hogy mindenki az ő szájíze szerint éljen, hát alakítsa ő a szájízát a polgárokhoz! Vajdaiéknak például felajánlottam, hogy hazakísérem az óvodából a két fiukat: Hermant és Ulrikot. Belementek. Jóllehet mind Vajdai úr, mind Vajdainé legfeljebb csak köszönésnyit szólt felém. Nem mutattak magukból igazán semmit. Azt se tudom megmondani, kell-e szájíz, amit hozzájuk alakítsak.”

Karagoly Imre nyelve az első pohár káposztalé után eredt meg igazán. „El kell mondjам, van itt a Filvigné és a Vajdainé ügyében egy furcsa dolog. Nők nem szoktak a Tengernagyba járni. Nem mintha ne szeretnénk őket, de mindennek megvan a helye: itt a férfiakat hallgatjuk, otthon meg a nők minket.”

„Zsike eleinte, ha valamiről tudott beszélni, akkor az a férje vagy a fiai lepcsés szája volt – mondta Filvigné. Belemelegedett a beszédbe, szeme egyre rikítóbb kékévé vált. – Azt mondta: a férjét még csak csak viselné már tizenöt éve. De arra gondolni se

mert, hogy két fia szülessen tőle. Három kisebb-nagyobb férfiszáj darálja neki a magáét egyszerre. Keze is csak kettő van, ha be akarná fogni őket!”

„A Filvig Andris szerintem túl sokat hallgatta az Ágicáját. El kell mondjam, a legbiztosabb megoldást választotta, hogy elhallgattassa: maga némult meg – mondta Karagoly, és elismerően bólintott. – Szegény Ágicának egészen a Tengernagyig kellett jönnie, hogy valamicske hangot halljon, amire azt higgye, hogy válaszolhat. – Felemelte a jobb mutatóujját. – És el kell mondjam, mi itt az igazi furcsaság: Vajdainének nem tudom, milyen megérzések működnek a fejében, de csak kitalálta, hol lel fel olyan nőt, akit keres! Az egyetlen helyen, ahol nőnek abszolúte nem kéne lennie!”

Hunya tisztelendő Vajdainé különös megérzéseit csak egy jelzővel tudta magyarázni. „Boszorkányos volt. Ő is, meg az egész család! – mutatta a könyörgési szándékok listáját az előző három miséről. – Agyafúrt nő ez, én mondom!” A három papíron különböző számú tétel volt felsorolva. Viszont kettő-kettő mindenhol ugyanazzal a kézírással róttak föl. „Ez a Karagoly írása, az biztos! Már tíz éve könyörög saját gyerekért, hát ezt mindig felírja. Alatta: ugyanaz a kézírás kéri, hogy egy santa dobermannért imádkozzunk. – A tisztelendő megmarkolta a papírt a sarkánál, és meglebegtette. – Karagoly a mise után kérte: ne beszéljek erről senkinek, de imádkozzak a haladokló kuttyájáért! És egyáltalán nem emlékezett rá, hogy ilyesmit felírt volna a papírra!”

„Tényleg nem rémlik a mai napig se – töprengett Karagoly. – De el kell mondjam: a tisztelendő túlreagálja. Az a könyörgési szándékos lap, ha sokat használja az ember, úgy működik, mint a lottó: oda se figyelünk, és már be is húztuk a szokásos strigulákat a szokásos helyre. Habár el kell mondjam, mert el kell ismernem: általában ugyanazt írom rá. Azt az egy-szeri esetet úgy magyaráztam magamnak: biztos egy gondolattal továbbcsúszott a toll a kezemben.”

„Itt meg a Sandal keze írásából van kettő! – mutatta a tisztelendő a második papírt. – Egyik Zsuzsanna testvér lelkéért! A másik azért, hogy Zsuzsanna testvér egy muraközi ménen lovagoljon haza!” Mintha a kezét mindkét esetben ugyanaz a görcs kapta volna el, amikor a zs betűket írta.

Karagoly Imre bólintott a pult mögött. „El kell mondjam, meg kell értsék: Sandalnál nem csak a kéz szorult görcsbe a zs betűnél, de amikor beszélt, a zs hangot akkor is mindig elnyelte. Zsuzsi és Zsuzsa lánya szinte alig hallotta, ha utánuk szólt. El kell mondjam, mert meg kell dicsérnem ezért: a harmadikat bölcsebben már Zsófinak nevezte el.”

„Melyiket karcolhatta fel a Vajdainé? – csattant fel Hunya tisztelendő. – Az biztos, hogy Sandal az anyjáért, Zsuzsannáért mindig könyörgtetett minket. Hol a lelkéért kellett imádkozni, hol azért, hogy hazatérjen! Attól függött, a Sandal mennyire volt komor hangulatban.”

„El kell mondjam, nem kell meglepődni: lehet, mindkettőt Sandal írta – mondta Karagoly. – Az anyja miatt mindig is zaklatott volt: alig múlt hatéves, mikor az öreglány eltűnt valahol a nagy tölgyfa körül. Az elmúlt pár hónapban viszont még jobban megkeseredett: a Tengernagyba sem jár.”

„Sandal Balázsról kérdezett engem is a Zsike. – Filvigné az ajkát harapdálta: kicsit megnyálazta, nehogy kiszáradjon a gyors beszédétől. – Hogy nem szeretnék-e inkább az ő felesége lenni. Négy lány, egy férfi: az tud működni. Ha a férfiak lányokhoz beszélnek, mindig csak saját magukról jár a nyelvük.” Filvigné kis szünetet tartva ingatta a fejét. Ajkait a szájába húzta, úgy tűnt, mintha belülről nyaldosná őket. „Zsike sem győzte a három otthoni kis-nagy férfi dolgait fejben tartani. Sandalt bezzeg egymagában testvériesen eloszthatta egymás közt négy nő. Mostanában pedig nincs is sok dolguk: annyit tudni a lányoktól, hogy Sandal folyton csak lófajták neveit dűnnyögi maga elé.”

Hunya tisztelendő szintén elismerte Sandal Balázs zavarodottságát. „Az igaz, hogy amióta Karagoly az egész ménését megvette, nem lehetett vele értelmes mondatot váltani.”

„Nehéz megmondani, hogy a Vajdainének van-e bármi köze a Hunya problémáihoz – szögezte le Karagoly, közben a káposztalészűrőben felgyülemlett zaccot egy vájddlingba töltötte. – Azt viszont lehet tudni,

hogy ami a könyörgéses lapra fel lett írva, azt mindenki tudta. – A káposztalészűrőt letette a mosogatókagylóba. – El kell mondjam, mert ne titkoljam: én is onnan tudtam meg, hogy Sandal lovai eladók lettek.”

Kapory mutatójával a hivatali asztal szélét ütögette, miközben egyre nagyobbakat harapott a dohánydarabokra pofazacskójában. „Oda volt írva arra a lapra, hogy valaki vevőt keresne húsz lóra! Hát az pedig csak a Sandal lehetett. Siettünk is a tudomására hozni.”

„Elfelejtette, hogy felírta, persze, hogy elfelejtette, de mit van mit tenni! – kiáltott fel Karagoly. – Oda mentem Sandal pajtáshoz. Mondtam: ezt most tényleg el kell mondjam neked, de ugyan minek hiszel? Az emlékeidnek, vagy ennek a lapnak? Az emlékeidet úgyse ismerheti senki, de amit erre írtál, arról már egész Ernyicse tud! – Karagoly ingatta a fejét beszéd közben. – El kell mondjam, mert Sandal már erre se emlékszik: akkor látszódott először a képén, hogy kezd megfeledkezni magáról.”

„Jó. – Hunya tisztelendő mélyet lélegzett, és lágyan letette az asztalra a papírt. – Mondjuk, hogy a Sandal nem beszámítható! De nézzük meg csak a többit! – kiszórta a parókia vasasztalára a zöld mappa tartalmát. – Minden misén más-más ember kézírásából lett kettő!”

„Sandal Balázsék lóügyletével az ernyicseiek is jól jártak – bizonygatta Kapory. Fel-le mozogtak az arcizmai: egy-egy pislantásra a szájüregébe is be le-

hetett látni. A dohánydarabok már egészen pépessé váltak. – A közgyűlésen amúgy is korlátozni akartuk a lótarast. Veszélyes állatok: a farkukkal túl sok szúnyogot csapnak le. Másból pedig itt nem lehet közmunkát szervezni, csak szúnyogirtásból. – Kapory nagyot nyelt, majd fél percre köhögött. – Ha már lenniük kell lovaknak valahol, az legyen a határban: Karagoly Imi földjein – nyögte fuldoklás közben. Úgy tűnt, félrenyelte a dohánymasszát, a titkárnője berohant az irodába. Hátba veregette főnökét, nehogy a tüdejére menjen. – Karagoly Imi egyébként is megél a káposztáiból, ha van szúnyog, ha nincs.” Kapory nagyot köpött a csészéjébe, és fellélegzett.

„El kell mondjam: Sandalnak az árat is újra meg újra el kellett mondjam, mert sosem tudta fejben tartani. – Karagoly megvonta a vállát. – Csak remélni tudom, hogy az alkudozás végén legalább két percre tisztában volt azzal, miben is egyeztünk meg.”

„Tegnap mondtam Zsike pajtásnének: Sandalnál szerintem már csak lányok csevegnek – mondta Filvigné. Ahogy egyre rikítóbb és élénkebb lett a szeme, az ajka úgy vált egyre fakóbbá. – Amolyan huncutul mondtam neki, hogy akár ő is hozzájuk költözhetne: Zsuzsa, Zsuzsi, Zsófi, Zsike mintha csak testvérek lennének. De Zsike az ilyesmit ekkor már nem tartotta jó ötletnek, húzta is a száját. Szerinte Sandaléknál is örök csönd van. Ha nincs férfi, aki mindig magáról beszél nekik, a lányoknak sincs miről beszélniük. – Filvigné mély levegőt vett. – Ez amúgy nem teljesen

igaz: mi a férjem szótlanóságáról órákat beszéltünk. Noha persze nőkre ritkán fordul a csevej. Nekem a Vajdainé Zsike az első nő, akiről másokkal beszélek.”

Hunya tisztelendő az asztala mögötti székre roskadt. „Mindig más és más, akiről nem tudjuk, milyen bújá-baja lehet. Lassanként egyáltalán nem hiszek abban, hogy bárkit ismerünk Ernyicsén.”

„Ha a tisztelendő Vajdainét véli mind emögé, akkor helyette is el kell mondjam: rajong a boszorkánymeséért. Az biztosan zavarta, hogy tán mégsem mindenki úgy működik, ahogy ő gondolná – mondta Karagoly, és már nyúlt a hűtőbe a káposztapálinka felé, de a faliórára nézett. Legörbült a szája: még öt perc este hatig. – Pedig nem csak Sandal vagy én szoktuk elfelejteni, mit írtunk fel arra a papírra!”

Filvig Andrásné Ágica e kérdésben Karagolyhoz hasonlóan gondolkodott. „A tisztelendő Zsikét nem ismeri: rossz szellemnek tartja. – A jobb kezével megpiszkálta az ajkát, és leszedett róla egy nagy ujjbegynyi elszáradt bőrt. – Holott lehet, csak nem akar szóba állni a Hunyával. Úgy se, hogy Ernyicsén a tisztelendő az egyetlen férfi, aki sose magáról, hanem mindig csak másokról beszél.” Filvigné jobb hüvelyk- és mutatóujja játszott a bőrdarabbal.

Karagoly a jobb keze ujaival türelmetlenül zongorázott a pulton. Közben senkire sem nézett a presszóban, csak a faliórát szuggerálta. „Néha jobban örültem volna, ha még Sandalnál is jobban megfélemezek magamról. El kell mondjam: minden harmadik va-

sárnap legalább jó lett volna, ha kihagy az eszem! Csak addig, hogy ne írjak a saját gyerekért pontot a könyörgési szándékokba.”

Filvignének mosoly ült ki az arcára. „Lehet, hogy Ernyicsén a saját szándékait sem ismeri senki. Legalábbis annyira nem, hogy mise végéig el ne felejtse. – Szélesre húzta a száját, a levedlett ajkak újra mélypirosas színt kezdtek felvenni. – Zsikének is mondtam: ha mi, lányok nem tartjuk fejben a dolgaikat, az ernyicsei férfiak biztos elfelejtkeznek magukról.”

Kattogtak a másodpercek, Karagoly ujjpercei ritmusban pattantak a pulton. „Elsőre a szomszéd hallgatta meg a könyörgést, az tiszta. Ezt lehet, hogy nem kéne elmondanom, mert csak sejtem: szerintem másodjára is. Az biztos, hogy valahogy lett kettő kislejtő. – Levette a szemét az óráról: talán valamelyest őt is megnyugtatta, ha nem kell pillanatról pillanatra a mutatók mozgását figyelnie. Ujjai viszont stabilan tartották a másodpercnyi leütéseket. – El kell mondanom, csak hogy mondva legyen: előbb felejtkezünk el magunkról, mint a másik dolgáról.”

Vajdainé átszállt a vastag tölgyfán

Ernyicsén csak a Vajdai családnak volt magyarországi ismerőse. Hunya tisztelendő szerint valahol Pécs környékén. „A Vajdainének éltek arra valami rokonai, de nem tudni pontosan, hol. Baranyai aprófalvak: ezek nevét a fene se tudja megjegyezni. Mánfa? Márfa? Orfű? Martfű? Alig lehet őket kibogozni egymásból. Lehet, ha az Úristen odalátogat, maga sem tudja, merre van pontosan.”

„Nem mintha csak ez lett volna furcsa bennük – mondta Karagoly Imre, a Tenger Nagy presszó tulajdonosa. – A Hunya egészen vad dolgokat is képzelt körük. De maradjunk csak a tényeknél. – Karagoly a pultban állt, onnan mutatott az egyik, sarokba állított asztal felé. – Mindössze két nő volt, aki a presszóba járt beszélgetni. De közülük is a Vajdainé volt az egyetlen, aki az ura elől menekült.” Karagoly káposztalevet kezdett szűrni egy műanyag palackba.

„Nemcsak az ura volt a baja! – mondta Filvig Andrásné. Ő volt a Tenger Nagyban Vajdainé beszélgető-

társa. – Hanem a fiai is: mindhárom kisebb-nagyobb fickó. Túl sokat hallgatta őket.”

„Még hogy túl sokat – nevetett fel Kapory Oszkár, Ernyicse polgármestere, és ujjaiával idézőjeleket mutatott. – Persze, mindenkinek betelhet a hócipője, hogy cifrábbat ne mondjak. – Jobboldali pofazacskójában közben dohányt rágott. – Nem kedvtelésből hallgatjuk a nőket, ahogy ők se abból hallgatnak minket. Egyszerűen csak mert tudjuk: meghülyülnénk egymás hangja nélkül.”

Hunya tisztelendő jól ismerte a beszélőviszonyt az asszonyok és az uraik közt. „Az ernyicsei férfiaknak, legyenek akármilyen idősek, szokásuk, hogy nőknek csak magukról képesek beszélni. – A sekrestye asztaláról felemelt egy rózsafüzért. – De ez nem egyirányú: inkább úgy kell elgondolni, mint ezeket a golyókat a füzéren. – Két ujjával megfogott egy vastagabb golyót rajta. – Innen indul a beszéd. Majd megjár egy-két kisebb golyót: ezek legyenek az ernyicsei asszonyok. – Egyenként végigtapogatta őket, míg nem újabb vastag golyóhoz ért. – Aztán ismét eljut egy férfihoz, mivel cserébe az ernyicsei asszonyok csak az uraikról tudnak beszélni.”

„El is felejténék az uraink a maguk dolgát, ha mi nem jegyeznénk meg mindent, amit hozzánk beszélnek – szögezte le Filvigné. – De ezzel nincs semmi baj, ha egy lány és egy feleség jut egy férjre és egy fiúra. Szét lehet osztani a férfiak gondját-baját

egymás közt. De mihez kezdenénk négy kisebb-nagyobb férfival egyedül?”

„És akkor kilyukadunk ide. – Hunya megfogta a keresztet a rózsafüzér végén. – Ez lehetnék kis szerénytelenséggel én. Ha hozzám egyszer beérkezik, akkor bármilyen irányba indulhat tovább a szóbeszéd. – Hunya felkacagott. – A Filvigné mondta is, hogy én vagyok az egyetlen férfi Ernyicsén, aki mindig csak másokról beszél. Ez így működik, egészen addig, amíg mindenki meg nem tud mindent. – Leengedte rózsafüzérét az asztalra. – Ha valaki ebből csak úgy ki akarja venni magát azzal, hogy nem hallgat a férfihangokra... Az vagy megőrült, vagy nem is ernyicsei.”

Kapory Oszkár nagyokat harapott a jobb pofazacskójában tartott dohánydarabokra. „Vajdainéről és az egész Vajdai családról azt se tudtuk, hogyan kerültek Ernyicsére. A román határ felől nem jöttek, és arra sem mentek soha. Egyszer csak itt lettek! – Kapory kézbe vette a dohányvágó kést, újabb dohánylevelet tett maga elé az asztalra, és aprítani kezdte. – Ha pedig Magyarország felől jöttek, nem tudom, hogyan mászhatták át, vagy kerültek meg a nagy tölgyfát a falu hátrában – Kapory kezében megállt a kés. – Már akkor is azt mondtuk: biztos átrepültek a tölgy fölött!”

„Repültek, vagy a Vajdainé csettintett egyet, és hipp-hopp itt teremtek! Én bármit el tudok képzelni! – mondta Hunya tisztelendő. – Nem az a lényeg, hogyan kerültek ide! Hanem az, hogy aki nem Románia

felől érkezik Ernyicsére, csak boszorkány lehet!” Hunya tisztelendő állításával nehezen lehetett vitázni. A tölgyfa amilyen magas, olyan széles volt: a madár is éhen pusztulna, mire átrepüli.

Filvigné szerint Hunya tisztelendő legnagyobb baja az volt, hogy nem ismerte Vajdainét. „A Hunya engem is elkönnyvelhetne idegennek, boszorkányosnak, akárminek. De rólam legalább annyit tud, hogy azért nem beszélek a férjemmel, mert az megőrült. Zsike viszont tiszta fejjel is ódzkodott attól, hogy szót váltson a Hunyával. Nem hiányzott neki még egy férfihang, beszéljen az akármiről.”

Kapory nemrégiben arról is hallott, hogy a Vajdai gyerekek különös lényekké váltak. „Herman és Ulrik, a két Vajdai fiú, úgy hírlík: mágiába kezdtek. Átváltoztak egymásnak. – Oldalra fordította fejét, a bal arcfelét mutatta. Mélyen beesett a pofazacskója ezen az oldalon. – Ez még csak hagyján, de egy idő után az anyjuk és apjuk alakját is kedvük szerint cserélgették, és a múlt nyár végére senki sem tudta náluk, hogy pontosan ki kicsoda.”

Kapory információi szokás szerint Hunya tisztelendőtől származtak. „Én akkortájt kezdtem igazán figyelni Vajdaiékra – mondta Hunya, és a rózsa-fűzér golyóira mutogatott. – Nem lehetett eldönteni róluk, hogy melyik családtag melyik: hol lenne helyük ezen a fűzeren. A Hermanra, az Ulrikra vagy a szülők nevére: Jánosra, Erzsikére egyszerre mozdultak meg. Sokszor csak szótlanul mind összébb és

összebb tömörültek egy kupacba: nem mert senki se jelentkezni a megszólításra.”

„Ebből a meséből annyi bizonyosan igaz, hogy a két gyerekről: Hermanról és Ulrikról senki nem tudta megmondani, melyik melyik – bólogatott Karagoly. – Nem mintha nagyon hasonlítottak volna egymásra. De szintúgy nem mintha két ilyen név közt bárki akarna különbséget tenni.”

„Pedig ebben csakugyan volt még valami furcsaság! – vágott Karagoly szavába kapkodva Filvig Andrásné. – A Zsike végül ezért szakadt el otthonról! Nekem úgy mondta: rá kellett találjon magára a sok férfibeszéd közt. Jelentsen ez akármit is.”

„Ez a boszorkány! – fortyogott Hunya tisztelendő. – Nemcsak hogy nem a román határ felől jött. De meg is akart fosztani minket Romániától.”

„A Vajdainé arra használta csak az Ágicát, amire való – mondta Karagoly, és a presszó faliórájára nézett. – Most már idő van!” Eltette a hűtőbe a leszűrt káposztalevet. Mire visszafordult, a káposztapálinka volt a kezében. „Szóval Vajdainé az Ágicánál, nem mintha meglepő lenne, afféle matematikai dolgokról kérdezett. A Filvig házaspárnál ugye mindketten matematikatanárok.”

Filvig Andrásné fellélegzett, amikor arról kezdett beszélni, hogy Vajdainé mire is volt kíváncsi. Keveset mondott, de a nyelve mindvégig pörgött. „Annyi volt a lényeg, ezt nem szeretném túl hosszan fejtegetni, de annyi volt a kérdés, hogy bizonyítható-e, hogy

valami nem létezik, valamilyen számszaki módszerrel. És hát persze, hogy bizonyítható!”

Kapory a kezeire nézett, mindkettő üres volt, felhúzta a szemöldökét. Titkárnöje később beszámolt arról, hogy mostanában csak akkor nyugodt igazán a polgármester, ha a szája mellett a keze is tele van rágódohánnyal. „Meglepett a Vajdainé, hogy elhívott a Tengeragyba. – Kaporynak szinte préselnie kellett a szavakat az ajkán kifelé. – Nem is gondoltam, hogy egy nő be meri oda tenni a lábát. De úgy voltam vele: ezzel végül is megtisztel. Mégiscsak előbb akar engem hallgatni, mint a Hunyát.”

A Tengeragyban este hatig tartott az alkoholtalalom. Karagoly állítása szerint azért, mert ha már az otthoni szűnyogirtásért fizetnek, azt mindenki végezze becsülettel a munkaidőben. „Amíg nincs pálinka, nincs is miért eljönni hazulról! – mondta Karagoly, és hat után tíz perccel kitöltötte az első kupica pálinkát. Ő is ekkor ivott a nap folyamán először. – Érezni benne a lila káposzta édeskés ízét, el is felejtí az ember, hogy marja a torkát! – Karagoly töltött egy újabb kupicával. – Az egész faluban csak Kapory barátom akar leszokni róla. Akkor sem ivott, amikor a Vajdainé lehozta őt ide.”

Kapory enyhén könnyezni kezdett. „Igen, a lila káposzta, akár léként, pálinkaként vagy csak úgy savanyítva sokszor megzavarta a fejemet. – Szájüregének jobbfelén pattantak a zápfogak. – Vajdainével, főleg azok után, amiket a Hunya tisztelendő össze-

hordott róla, csak olajozottan kattogó fejfel akartam beszélni.”

„Vajdainé a terítőre szorította Kapory barátom kezét. Az meg elkezdett mocoogni a székén, mindenkinek feltűnt. Nem mintha bárki akart volna bármit tenni velük” – mondta Karagoly, és megvonta a vállát.

Kapory a szeméit törölgette. „Ő beszélt. Ez volt az első, ami meglepett. Egyből magához ragadta a szót azzal, hogy bebizonyítja: nem élhetünk a román határ mellett. Ezt higgyem el neki: írd és mondd!”

Filvigné, miután megvárta, hogy Karagoly ki nevesse magát a gyors beszédén, kicsit sem lassítva folytatta: „Zsikének annyit kellett megértenie, hogy ha meg akarjuk mérni a létezését, tekintsünk rá úgy, mint egy eseményre az időben, amihez valószínűséget rendelünk. – Hátrahúzza a nyelvét, kissé megmozgatta, nehogy begörcsölgjön. – Nem ismerjük pontosan az időt: nem tudjuk, hány évből áll eddig és hányból fog ezután! Ezért azt sem tudhatjuk, mekkora szeletében élünk biztosan a román határnál, és mekkora szeletében biztosan nem. Jobb híján nézzük úgy, hogy minden egyes pillanatban ugyanakkora valószínűséggel élünk ott.”

„Már nem emlékszem pontosan, miket mondott nekem – lihegett Kapory, és kifújta az orrát. Sok dohánymorzsza a barnás váladékban talált kiutat a polgármester szájüregéből. – Akkor sem értettem igazán. De abban valahogy biztos voltam, hogy csak igaza lehet. Semmit nem tudtam ellene mondani, az bizonyos!”

„Zsike tehát úgy gondolt az időre, mint az évek egy bizonytalan nagyságú halmazára – fejtegette tovább Filvigné. – De ez az a fajta bizonytalanság, amit a matematikában még szeretünk is. Az ismert halmazból vett valószínűségekkel ki lehet tömni a pillanatnyi lyukakat az idő hasadékain. Ha feltételezhetjük, hogy minden egyes pillanatot csak véletlenül ismerünk.”

„Szorította a kezem terítőre. A jobb mutatóujjammal pedig a terítő kis kockáira bökött. Közben nem engedte, hogy levegyem a tekintetem a szeméről” – mondta Kapory. Üres bal pofazacskójából ki-be zihált a levegő.

„Márpedig: csakugyan véletlen, hogy mindössze tizenhárom milliárd évet ismerünk. Olyan pillanatában vagyunk az időnek, amikor véletlenül éppen ennyit látunk. – Filvigné metszőfogai összekoccantak, kis híján megharapta a nyelvét. – És mi pillanatról pillanatra akarjuk megmondani, hogy éppen a román határ mellett vagyunk-e. Nem tudunk másra hagyatkozni: meg kell nézni, mit mond az a halmaz, amit ismerünk. Amekkora valószínűséggel Románia éppen mellettünk létezik a tizenhárom milliárd év egy véletlenszerűen kiválasztott pillanatában, akkora valószínűséggel lesz mellettünk most, tegnap, vagy amikor a káposztalepkék átszállnak a határon. Elképesztően kicsi ez a valószínűség.”

„Olyasmit mondott, hogy gyakorlatilag esélytelen, hogy bármikor is mellettünk létezzen Románia” – mondta Kapory, arcára fájdalmas grimasz ült ki.

„Igen – szólott Filvigné, amikor megtudta, mit mondott Vajdainé Kaporynak. – Egy ilyen gondolatsor végén erre juthat az ember: nem ismerjük az összes évet, amit ismerünk, abból pedig csak arra tudunk következtetni, hogy mindegyik pillanatban nagyon kicsi valószínűséggel vagyunk a román határnál.”

„Elenyészően kicsi ez a valószínűség – mondta Kapory, miközben egész arcát eltakarta zsebkendőjével. – Ezt bizonygatta: elenyészően kicsi.”

„Vajdainét tényleg akkor láttuk először több mint három mondatot egyben beszélni – ismerte el Karagoly a harmadik pálinka előtt. – Nem mintha bármikor is sokat akartam volna tőle kérdezni.”

„Egyszer szólt úgy istenigazából hozzám. De akkor se szóhoz, sőt szinte lélegzethez se hagyott jutni. – Kapory a kendő alatt sunyin újabb maroknyi dohányt csempészett a szájába. – Mire elhallgatott, elrántottam tőle a kezemet, de szerintem kicsit hagyta is.”

„Egymás mögött mentek ki az ajtón. Elöl a Vajdainé, utána három lépéssel Kapory pajtás. – Karagoly egy mozdulattal a mosogatóba seperte a kupicákat. – Én ennyit tudok mondani erről az egészről!”

„Dülöngéltem utána, mint egy lesántult dobermann. – Kapory próbálta artikulálni a hangzókat, majdhogynem hiába: a jobb arca zsibbadt volt, a szájüreg bal oldalában pedig alig tudott bármilyen akadályba ütközni a kiáramló levegő. – Vajdainé jobbra indult, a Szérű utca felé. Én a másik irányba néztem, a román határ irányába. Kinyújtottam a kezem: olyan

volt, mintha egy mozdulattal át tudnék nyúlni az egész országon. Talán Ploieștinél át is futott a kezem egy olajfúrótornyon.”

Filvigné láthatólag kifulladt a hosszas okfejtésben, így magának is adott néhány másodpercnyi gondolkozási időt. „Jó, elfogadhatom, hogy talán tényleg senki nem ismerte itt Vajdaiékat. Én se. És? Attól nem félni kellett volna tőle?”

„Visszafordultam Vajdainé felé. Utánakiabáltam: tudhat bármit, de biz’ isten, ő sem létezik! – Kapory leeresztette a zsebkendőt az arca elől. – Ő csak felkacagott. Ledobta a kabátját. Kibukkantak alóla a fekete szárnyak. És elszállt! Én a kezeimet nézegettem. Higgyék el, ahogy mondom: fél perc múlva nem láttam őket.”

Karagoly hosszan tapsolta Filvignét. „Ez az, Ágicám! Nem mintha nehéz lenne, de csak ennyit kell megérteni! Minek félni olyantól, ami azt se tudjuk, miféle? Féljünk csak attól, amitől tudjuk, hogy félni kell! Nem mintha nem lenne ilyenből is elég.” Karagoly kibaktatott a pultból, és Ágica mellé, az asztalához ült.

„Itt éltünk a határon – szögezte sztoikusán Hunya tisztelendő. – Ezzel volt, aki jól megvolt, volt, aki nem. És volt a Sandal Balázs, aki a lóügyletek miatt annyit járt át, hogy már azt pletykálták róla, netán szeretőt tart Romániában, ha ugyan nem vette feleségül lovasul, mindenestül az egész országot! – A tisztelendő keserűen lebiggyesztette az ajkát. – De mindent

egybevéve: ha nincs Románia, meg tudja mondani bárki, hogy egyáltalán hol vagyunk? Magyarország ez? Mert magyarországi emberből eddig csak a Vajdaiékat láttuk.”

„Hunya tisztelendő valahogy úgy van Kapory barátommal, hogy lassanként már csak egymásnak hisznek – mondta Karagoly. – Kapory sok mindent láthatott aznap éjjel. Leszokás közben nem tudni, ki mit képzel be magának. Nem mintha a sok káposzta ne lenne hasonló hatással az emberre!”

Filvigné arca mosolyra fordult. „Egy dolgot megjegyeztem Zsikéről: Pellérd. Az a baranyai település, ahol a rokonai laknak!” Karagolyra nézett huncut vigyorral. „Nem mintha hallottam volna valaha róla, Ágicám! – válaszolta Karagoly, és próbált ugyanolyan huncutul nézni Filvignére. – Cserébe az első kör pálinkát a ház állja.”

„Vajdainé elrepült: biztos szállt utána az egész család is!” Kapory arca jobb oldalában a fogsorát nyaldosta, úgy tűnt, fennakadt egy kis dohánydarab. Ez megakasztotta a figyelmét, egy óvatlan pillanatra kereken nyitva felejtette a száját. Gyorsan a bal arca elé húzta zsebkendőjét, és fogpiszkálót vett elő. A szájüreg bal oldalából hiányzott az összes foga.

„Kapory barátom a dohányzást magyarázza a Vajdainé-üggyel – mondta Karagoly, és egykedvűen bólintott. – A rágási kényszer mindig előjön belőle, ha ideges. Ahogy ő mondja: ha nem rág ilyenkor, azt se hinné el, hogy ő mint Kapory Oszkár létezik.

Nem mintha meglepő lenne: a vajdainés este után ez a probléma kattogott a fejében. Két nap múlva viszont azt mondta, legalább a kezét újra látni kezdte dohányaprítás közben.”

„Misén mostanában senkit nem látok a Vajdai családból – mondta Hunya tisztelendő. Felemelte még egyszer a rózsafüzért, és kerekre kibontva tartotta felénk. – Bár, ha ezt a kört nézzük: valójában sose voltak ők ernyicseiek.”

„A román határról nemigen tudok semmit, eddig sem jártam arra” – rándított a vállán Filvigné. „Jobb így, hogy nem tudjuk, van-e még Románia – fűzte tovább Karagoly. – Nem ismerjük: hát akkor minek félni tőle? – Az asztalra csapott, széles vigyora majdhogynem negyvenkét fogat villantott. – De mintha mindenki pontosan annyit tudna Romániáról, mint Vajdainéről! Vagy bárkiről egész Ernyicsén.”

Filvig András füle folyik

Miután Vajdainével pórul járt, Kapory Oszkár nem akarta, hogy nők szóljanak hozzá. A titkárnője, Izuka szerint Kapory is ritkán szólt nőkhöz. „Megmondta, hogy hallgassak, cserébe ő se beszél: ne ingereljük egymás agyát, nyelvét. Azóta csak bólintgat – mondta a polgármesteri hivatal titkárságán Izuka. – Mintha a hivatalba is visszatért volna a Csáford úr!”

Csáford Jánost, az egykori polgármestert majd’ két év után először látták ekkoriban Ernyicsén. Csontrabőrre fogyva támolygott be a Horthy térre. „A százhatvan kilójából jó, ha hetven megmaradt – mondta Csáford Bandi, akit Csáford János fiaként ismertek, habár apja egyáltalán nem emlékezett rá. – Nem is csodálom a súlyát: két év a fa körül. Mint egy teve: felélte a testét! Ha nem látjuk, milyen sárga a bajsza, talán fel sem ismerjük.”

Az öreg Csáford, miután visszatért, fel-alá kerिंगett az ernyicsei utcákon, lábai egy pillanatra sem pihentek. Maga elé bámult, a járdát szuggerálta, néha

az úttestet. Egy mondatot motyogott maga elé:
„Rászakadunk a világra!”

„Én örültem, hogy visszajött: gondoltam, hátha az uram beszédkedve is visszatér – mondta Filvig Andrásné. – Már akkoriban is alig hallottam férfigombokat magam körül.”

„Az apám sosem volt egy szószátyár lélek – mondta Csáford Bandi, miközben a szúnyogcsapójával egy szúnyogot kergetett a testén. – Nekem például annyit se mondott soha, hogy: fiam! Anyám nyelvelt helyette is: mondta, hogy ez a fiad, a fiad. Ő csak bólogatott, néha még annyit mondott: ebben a korban már jobban tudja az asszony! Én nem szóltam bele a kettejük dolgába: jobb békében élni, ha lehet!”

Izuka a kezében egy faliórát tartott. Ameddig nem az öreg Csáfordról kellett beszélni, egyenletesen tekerte előre a mutatókat. Amikor Jancsi bácsira terelődött a szó, görcsösen rándult a keze. Két modulattal ugrott a mutató ötről a nyolcra, nyolcra a tizenkettőre. „Senkit nem lepett meg, hogy Csáford úr nem beszél sokat. Az meglepő, ahogy leszegte a fejét, és semmire nem akart nézni. Olyannyira földnek hajolt, hogy egymagasságúnak tűnt a többi ernyicsei férfival. Korábban akkora volt, hogy átlátott a házak fölött. – Izuka felkacagott. – Volt ideje megnőni az öregnek! Legyen az akárhány év is.”

Csáford egykori magasságát az ernyicseiek elmondása alapján nagyjából három és fél méterre lehetett

becsülni. Mikor visszatért, görnyedt volt: szinte négykézláb járt.

„Már nem is tudom, kitől hallottam a Tenger-nagyban, hogy visszajött a Jancsi bácsi. Ugyan nem szól senki hozzám, de az ilyeneket csak meghallja az ember – mondta Filvigné, és az asztalhoz intette a pultból Karagoly Imrét. Karagoly némán két deci szúnyogpálinkát tett le az asztalra. – Rögtön ki is rángattam Andrist az íróasztala mögül. Ahogy húztam-vontam magam után az utcán, a karjai úgy álltak, mintha még mindig asztalon támaszkodnának.”

Csáford Bandi karjáról a térdére szökött a szúnyog. Az ifjabbik Csáford hosszan várt, el akarta altatni a rovar figyelmét. „Szerintem nem az apámmal volt itt a baj. Most is békében élnek vele, mert lehet. Az volt a baj, hogy a Kapory polgármester úr közben ki akarta vizsgálni a román határt.” Csáford Bandi lopva a térdére nézett: a szúnyog már nem volt ott. Az ifjabbik Csáford idegesen jobbra-balra fordult a szúnyogcsapójával.

„A Kapory úr talán nem véletlen döntött épp akkor úgy, hogy kivizsgálja a helyet – állította Izuka. – Amikor Csáford úr volt a polgármester, más idők jártak felénk: mindenki őhozzá igazította magát. Mikor Kapory úrnak mondtam, hogy megint itt a Csáford úr, karcosan felköhögött. – Izuka a polgármesteri iroda ajtaja felé fordult. – Tudják, Kapory úr sok mindenben szívesen alakítja a szájízét. Cserébe egy dolgot várt: mindenki állítsa őhozzá az óráját.”

„Mikor Andrissal megtaláltuk a Jancsi bácsit, én talán jobban meghűltem a látványtól, mint ő. Andris csak nézte egy darabig, majd elmosolyodott. És ahogy a Jancsi bácsi dűnnyögött maga elé, egyenletesen ő is elkezdte kántálni: rászakadunk a világra – mondta Filvigné: nagyot kortyolt a szűnyogpálínkából. Miután letette a poharat, fel-alá rázta a jobb kezét. – Közben így járt Andris keze, tartotta a ritmust: Jancsi bácsi tempójához igazította magát.”

Izuka kezében úgy forgott az óra, hogy a percmutató sose várta be a hatvan másodpercet. „Filvig Andris fura eset: az élete árán is a Csáford úrhoz szerette volna mérni a saját idejét – grimaszolt Izuka. – Egyébként nem hiszem, hogy Csáford úr rosszat akart, vagy egyáltalán bármit akart. Mindenesetre a polgármester úr majd’ ezer embert terelt ki a román határhoz, amikor be akarta bizonyítani: fura dolgok vannak ott, mióta Vajdainé eltűnt.”

Kapory az ernyicseiek szeme láttára átnyúlt a határon: mikor visszahúzta a kezét, egy román feliratú tábla volt benne. A régi lőügyletek miatt Sandal Balázs beszélt Ernyicsén a legjobban románul: őt kellett előrángatni a fordításhoz. Állítása szerint a tábla egy olajfúrótoronyról származhatott, Ploiești környékéről.

„Józan ésszel felmerül a gyanú: a Sandal vajon összejátszott-e a Kaporyval? – Filvigné rókavörös haját pödörgette a jobb mutatóujján. – Amit tudtunk: figyelmeztető szöveg állt a táblán. De Ploiești például egy betűvel sem volt rajta!”

Csáford Bandi úgy döntött, hogy megvárja, amíg a szúnyog a fülébe zizeg. Addig egykedvűen nézegette a szúnyogcsapó nyelét. „Van rajta Ploiești, nincs rajta. Lehet, hogy magától értetődő a dolog, mondjuk, mert nincs más bányászváros Romániában.”

Filvigné a pult felé nézett, keze ökölbe szorult, feszesre húzta az ujjára tekert tincset. „Persze másik oldalról a kérdés: mivel tudna még bárkit bármire rávenni a Kapory? – Karagoly tekintetét fürkészte, de a presszótulajdonos csak a szúnyogzaccra nézett. – Amit fel lehetett élni Ernyicsén, azt a polgármester már felélette a Karagollyal: káposzta, presszó, Sandal lovai. A presszóért még csak fizetnie se kellett!”

Mivel Karagoly maradt a falu egyetlen káposztatermelője, elég volt annyit mondania: nem szállít több káposztapálinkát. Csáford Bandi, a korábbi tulajdonos csak azt tehette, amit a többi ernyicsei polgár: elment fizetett szúnyogirtásra.

„Kellett volna mondanom valamit? – Csáford Bandi letette a szúnyogcsapót az asztalra. – Azt akkor még nem tudtam: ha nagyon akar az ember, szúnyogból is főzhet pálinkát! Meg különben is, jobb békében élni. Főleg, ha muszáj.”

„Az uram vidám volt, amíg nem mentünk ki a határra megnézni a Kapory mutatványát – mondta Filvigné. – Újra beszélt, mosolygott: igaz, csak azt az egy mondatot ismételte még álmában is, de két év némaság után ennyinek is tud örülni az ember.

– A bal keze is elindult a haja felé. – Aztán, amit ott a Kaporytól látott, megint megállította a nyelvét.”

„Lehet spekulálgatni, de nézzük a lényegét! – mondta Izuka, keze elhagyta az egyenletes mutatótekerést: úgy tűnt, kezd fáradni a csuklója. – A határra vezető szakaszt az önkormányzat még aznap délután lezárta.”

Mióta Kapory volt a polgármester, Ernyicse szűnyogkereskedelemből tartotta fenn magát. A rovarokat, amelyeket a polgárok közmunka gyanánt összegyűjtöttek, olyan országokba exportálták, ahová be akarták telepíteni a füstifecskéket.

„Ha jól emlékszem, akkor éppen új-zélandi turnusra gyűjtöttünk. – Csáford Bandi ujjai a szűnyogcsapón jártak. – Ahogy lezárták a román határt, senki sem tudta, mi lesz. Már a napokat is alig tudtuk számontartani, annyi zsák szűnyog halmozódott össze a pajtáiban!”

„Annak idején hetente egyszer szállítottuk el a szűnyogokat: mindenkihez a Karagoly valamelyik platós kocsija ment – mondta Izuka. – Kapory úr miatt Ernyicsén újra számolni kezdték az emberek a napokat és a heteket.”

Amíg a polgármester az irodájában káposztát savanyított, a hónapoknak is megvolt a rendje: nem mindegy, meddig érleli az ember a zöldséget hordóban. Mióta Kapory a káposztáról átszokott a bagórágásra, ez az időegység teljesen elveszett.

„Az Andrist egész éjjel kellett faggatnom: csak akkor szólalt meg, amikor dühömben megfogadtam, a végén képes leszek én is megnémulni. – Filvigné elmosolyodott. – Erre megeredt a nyelve. Két év kellett hozzá, pedig ott volt az orrom előtt: Andris sosem bírta elviselni, ha ketten ugyanazt csináljuk. A matematika házi feladatok javítását is ezért hagyta annak idején rám. Ő úgy mondta: ketten sokak vagyunk ehhez!”

Csáford Bandi hallgatózott, de a szúnyog csak nem akart zizegni. „Hol pihenhet ez? – Mélyet lélegzett. – Mindegy. No, de az apám, miután a Kapory lezáratta a határt, senkit sem érdekelt. Pedig egy darabig még csámborgott összevissza az utcákon. Mindenki csak irtotta tovább a szúnyogokat.”

„Amit az Andris mondott, abban két dolog volt: logika és boszorkányság. – Filvigné középső ujjai mindkét oldalról belecsúsztak a hajába a mutatóujjak mellé. – Arról beszélt, hogy van egy negyedik irány is a térben. Azt még el lehet képzelni, hogy három irány van. – Kihúzta kezeit a hajából, jobb mutatóujját a bal tenyerébe bökte. – Itt egy sík. – Meglóbálta a bal kezét. – Ezen ugye két irány van: magasság és szélesség. És itt jön a harmadik. – Felemelte a jobb mutatóujját, majd visszabökte a bal tenyerébe. – Ez az irány a mélység: merőleges arra a síkra, amit a másik két irány kimetsz. Ez a háromdimenziós tér: ebben élünk.”

Izuka egyre nagyobbakat rántott a nagymutatón. „Filvigné Ágica jelentkezett levélben nálunk, hogy

a férjének van valami ötlete arról, mi történt itt. Kapory urat nem érdekelte. Megint beszélni kezdett hozzám, igaz, csak két mondattal, újra meg újra: Megoldás kell! Románia nincs, pénz nincs, szűnyog van.”

„Mintha ez egy holt-tiszai lenne – mondta Csáford Bandi, szemét a függöny apró lyukacsaira forgatta. – Sunyi fajta: bármeddig képes csöndben maradni. Kereszteződtek a holt-marosi szűnyogokkal. Istentelenül nehéz az ilyeneket kergetni.”

Filvigné szünetet tartott, nagyjából tizennyolc másodpercet lehetett számolni, amíg újra megszólalt. „Andris azt mondta, lehet egy negyedik térdimenzió is. Hasonlóan képzelte, mint a harmadikat. – A haja már hat ujjon kezdett összecsomósodni. – Csak nem a síkra áll merőlegesen egy harmadik irány, hanem az egész háromdimenziós térre egy negyedik. – Kिरántotta jobb kezét a hajcsomóból, és a karját egyenesen előrenyújtotta. – Egy négydimenziós lénynek ugyanolyan hatalma van egy háromdimenziós felett, mint nekünk egy kétdimenziós felett. Ha kinyújtjuk a karunkat, átnyúlunk végtelen sok láthatatlan síkon. Ugyanilyen könnyedséggel nyúlnának át rajtunk a négydimenziósok: egy szívűtétet is el tudnak rajtunk végezni. És észre sem vesszük!”

„A polgármester úrnak a bejelentés napján kerek vigyor volt az arcán: még a fogai is kivillantak. Akkor láttam, hogy a teljes fogsorát porcelánra cseréltette – mondta Izuka, kezében a mutató az egyesről hirtelen a tizenkettesre ugrott vissza. Megrázta a fejét,

és gyorsan előrettekerte: – Előtte nap bekérte Kara-
goly Imrét. A vigyort már a találkozó után sem lehe-
tett letörölni az arcáról.”

„Holt-tiszaiak – dörmögött Csáford Bandi. – A szú-
nyoghang nélkül azt hihetnénk, szúnyog sincs, akkor
pedig mindennek vége. Ha nem zizegnek, a végén
még örületbe kergetik az egész falut!”

Filvigné kezében a hajcsomók két konttyá fonód-
tak össze. „Andris nem azt mondta, hogy négydimen-
ziós lett a Kapory, vagy bárki egész Ernyicsén. Viszont
rosszul állunk a világra. – A két kezét még mindig
könnyedén tudta kihúzni a kontyokból. Úgy látszott,
az ujjai átlátják a gubancokat. – Megint a három di-
menzió nyomán, itt van egy sík, két iránnyal. – Ki-
feszítette a bal hüvelyk- és mutatóujját merőlegesen,
mintha kettést mutatna. – Itt a harmadik. – A bal hü-
velykére merőlegesen állította jobb mutatóujját. – És
ebből a három dimenzióból többféleképp metszhető
ki két dimenzió. – Behúzta a bal mutatóujját. – Leta-
karok egy irányt: kapok egy síkot, ezt a bal hüvelyk-
em és a jobb mutatóujjam metszi ki.”

„Azt hajtogatta a pódiumon, hogy egyedül ma-
radtunk – emlékezett vissza Izuka Kapory legutóbbi
bejelentésére. – Régóta tiszta sor, hogy a falun be-
lül a polgárok egyedül vannak. Irtsa mindenki a sa-
ját portájáról a szúnyogot, nem kell ahhoz másokkal
együtt ügynöködni!” Izuka a kezében elkezdett játsza-
dozni az órával: előre-hátra tekergette a percekét.

Csáford Bandi visszaült a helyére. „A polgármester úr észszerű dolgokat mondott: a faluban már mindenki előbb egyedül maradt, minthogy maga a falu magányosodott volna el. – Megvakarta a szemöldökét. – Az a baj, ha egyedül marad az ember, már abban sem lesz biztos, hogy ő maga kicsoda. – Felsóhajtott. – Abban eddig sem voltunk biztosak, hogy magyarok lennénk-e. De úgy, hogy nem tudni, van-e mellettünk Románia: sokan abban sem biztosak, hogy ők nem románok.”

„A férjemnek izzadt a homloka, miközben magyarázott, ha még mélyebben nézek a szemébe, tán én is felfogom, amit ő lát – mondta Filvigné, és Karagoly Imre felé nézett. A presszótulajdonos mintha szándékosan fordult volna el a hűtő felé. – A négydimenziós térből is ki lehet metszeni több háromdimenzióst. Attól függ: melyik irányt takarjuk le. – Üresre itta a poharát, de nem szólt Karagolynak, hogy töltsse újra. – Ekkor már Andris fülén is megjelentek a cseppek. Arról beszélt, hogy nálunk másik irány van letakarva, mint abban a térben, ahol Románia van. Mi épp abból a negyedik irányból állunk arra világra, amelyik merőleges rá. Egy országon is át tudunk nyúlni.”

„Ha már egyedül maradtunk, akkor mindegy mindenkinek, hogy hol és mikor vagyunk, nem? – kérdezte Izuka. – Azt jól megállapította Kapory úr, hogy füstifecskét még lehet a szúnyogtakarmányból

tenyésztteni. Ugyanúgy lett közmunka. Csak a végtermék átalált a fecskehúsiparra.”

Karagoly birtokai Kapory szerint kézenfekvőek voltak a madárszállások kialakítására: néhány üveg-házat átépítettek reptetőketreccé. A régi Sandal-lovaknak is szántak munkát: a faluban egy lóvontatású tehervasútvonalat kezdtek kiépíteni. A vasút a Karagoly-birtokról indult, és oda is futott be, az ernyicseiek pedig bármikor a teherkocsikra dobálhatták a szúnyogos zsákjaikat. Az első néhány napban annyi fecsketakarmány érkezett, hogy Karagoly jobb híján pálinkát kezdett belőle főzni.

„Észszerű volt a pálinka is, a lóvasút is, meg a Karagoly-birtok is, hol máshol legyen a madártömeg? – Csáford Bandi újra felemelte a szúnyogcsapót az asztalról. – Ha belegondolok, a Kaporyék csak észszerű döntéseket hoztak. Karagolynál olyan könnyű volt átalakítani bármit bármilyen célra, mint a légy-csapót szúnyogcsapásra használni” – rázta a kezében a szúnyogcsapóját. Egyszer csak megakadt a szeme a csapófelületen. A szúnyog, mintha Csáford Bandi nem is rázná, nyugodtan pihent rajta. „Márpedig – folytatta az ifjabbik Csáford, miközben keze lassan közelített a rovarhoz – az észszerűséggel békében kell élni. Csak mert másképp nem lehet!”

„Az uram, mire ezt az egészet elmagyarázta, mindkét füléből eresztette a vizet. – Filvigné kétoldalt belemarkolt a kontyaiba. Görcsösen ökölbe szorította bennük a kezét. – Leültettem az íróasztalához. Néhány

perc múlva a szeme is egészen eltűnt. – Két kontyán nagyot csavart: a rókavörös hajcsomók mintha recsegték volna. – Az üres szemgödörbe néztem: egy zseblámpával mélyre lehetett belátni. Szétfolyt az agya: kieresztett magából minden vizet.”

„Én elolvastam Filvigné levelét a férje eszmefuttatásáról – mosolygott Izuka. – Egy dologból érdekes: tudományos megfontolásból hisz abban, hogy Vajdainé csakugyan valami boszorkányosat kevert itt. – Izukát egyre jobban szórakoztatta, hogy arra és anynyit teker az órán, ahogyan a kedve tartja. – De mind egy is. A polgármester úrnak így vagy úgy megtetszett a helyzet. Ha ő nehezen igazítja bármihez az óráját, hát más se tudja!”

Kapory a bejelentést azzal zárta, hogy nincs értelme új időszámítást bevezetni. Mindenki mérje a saját idejét úgy, ahogy akarja.

Csáford Bandi nagyot pislogott: a szúnyog a keze előtt a szemére menekült. „Ezekről a holt-tiszaiakról mondják, hogy szemszívók.” Erősen könnyezett: tenyerével leszorította a szemét. Végül a körmével piszkálta ki a rovar a szemgödörből. „Furfangosak: szemén csípnék, hogy a társaikat már ne lássuk! – A szúnyogot belepöckölte a zsákjába. – Ha nem vigyázunk, még beléjük vakulunk!” Szerencsére nem látszott csípésnyom a szemében.

„Az uram szétfolyt agya nagyobb figyelmet kapott, mint az, ami egykor benne volt. – Filvigné leengedte kezeit az asztalra. Karagoly felé mutatott. – Azóta

nemhogy szólni, de lassan nézni se mernek rám az ernyicsei férfiak. Félnek, hogy kikaparnám a szemüket. Úgy hallani, szerintük ilyet tettem a férjemmel.”

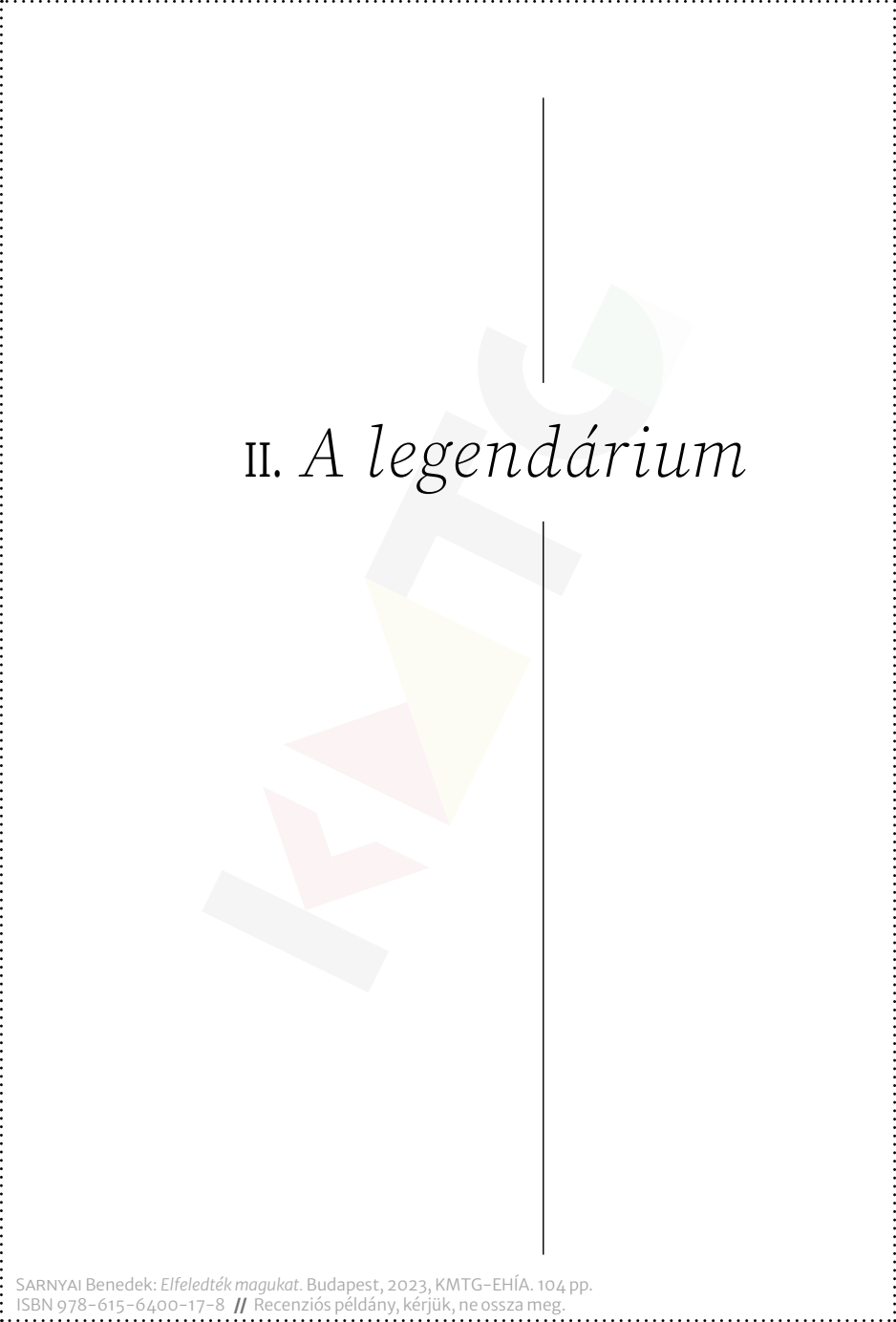
Izuka mindkét kezét rázta a polgármesteri titkárság asztala fölött. „Meg lehet szokni, hogy nem tudjuk, ki mikor és hol van. De a saját időnket nehéz rendjén tartani. – Fájdalmasan fintorgott. – Egész nap állítgatni az órát, amihez állíthatom magam!”

„Nekem könnyűség nem fáradni azzal, hogy akár csak magamhoz igazítsam a saját órám – mosolygott Csáford Bandi. – Elég tudni, mikor van az, amikor végre lecsapunk egy szúnyogot. – Az ifjabbik Csáford elégedetten dörzsölte a kezét. – Apámnak is akkor viszek fecskesültet, amikor szeretnék: sosem panaszkodik. Amíg nincs órám, az ő ideje békességben él az enyémmel. Csak mert nincs kívül összekapni!”

Filvigné kontyaiban a hajszálakat sem lehetett kivenni: két szilárd tömbben voltak összecsomózva. „Andris talán örült volna a Kapory szavainak. – Filvigné a plafonra mélézött. – Igazíthatta volna saját magát a Jancsi bácsihoz, ahogy csak akarja: úgy dörögik együtt, hogy rászakadunk a világra, ahogy nekik tetszik. – Oldalra döntötte a fejét, amennyire a jobb kontya engedte. – Jancsi bácsi a maga természetével láthatta a határban, ahogy átfordulnak alattunk az irányok. Mintha csak Vajdainé húzta volna maga után az egész terünket.”

Csáford János valamikor a Horthy téren, a polgármesteri hivatal előtt jutott nyugvópontra. Az ernyicsei önkormányzat ott állított szobrot neki, miután Kapory leváltotta a polgármesteri székből. Az öreg Csáford a talapzatnak támasztotta a fejét. Tovább dűnnyögte: „Rászakadunk a világra!” Csáford Bandi szerint azt várja, hogy a szobor is beszéljen utána. „Azelőtt már biztos nem fog új időszámítás kezdődni Ernyicsén!”

II. *A legendárium*

A magátlan polgármester

Kapory Oszkár, mikor betöltötte a harmincnégyet, úgy döntött, hogy olyan lesz, mint mindenki. A kezeit vizslatva jutott eszébe az ötlet. Ekkorra mindkét tenyerét teljesen átszínezte kedvenc étele: a savanyított lila káposzta. „Higgyem azt, hogy csak kettő kezem lehet? Erről a kettőről is alig tudom megmondani a különbséget!”

Az embereket ezután nem akarta megkülönböztetni saját magától. Nem létezett neki te, maga, ön. „Minek ilyesmiket aggatni a másakra? Mintha le akarám rángatni őt magamról!” Ennek megfelelően a keresztnéveket is mellőzte, ha valakivel szóba elegedett.

Csáford Banditól a főutcán baktatva minden reggel megkérdezte: „Káposztát veszünk?” Ha igenlő választ kapott, elkísérte az ernyicsei nagypiacra, ahol Karagoly Imre legnagyobb fejű zöldségeiből lehetett válogatni. „Soha nem is tagadhatjuk, hogy csakugyan minden reggel kell nekünk az a káposzta, mi?” – kérdezte egyszer Csáfordtól, aki szerény mosollyal

és rövid hümmögéssel válaszolt. Mi tagadás, neki is szüksége volt erre a zöldségre: amióta Kapory közbenjárására eladta a presszóját, a káposztalé maradt az egyetlen vigasza. A piac felé menet sűrűn megjegyezte Kaporynak: „Ez az egyetlen dolog, ami jó bármivel. De bármi nélkül is.”

Kapory Csáfordot kísérve egyszerre érezte magát polgármesternek és presszótulajdonosnak. „Ha már elosztjuk a kezeket, ne legyen egyik se különb, mint a másik!” – mondta Kapory, és emelés közben Csáford tenyerei felé sandított. Idővel már azokat is befogta a lila szín. Az eggyé vált két ember négy keze között csakugyan nehezen tudott volna bárki különbséget tenni.

Miután a piacon búcsút intett Csáfordnak, Kapory a káposztaárus Karagoly Imrénél érdeklődött: „Akkor megkergetjük a szomszéd kutyáját?” Ezt a kérdést kissé nehézkesen tette fel, mivel százhusz kilójával alig tudott szaladni. Karagoly határozott bólintása viszont mindig mindenkit meggyőzött, nem véletlenül járt hozzá Csáford Bandi is.

A kutyát mindennap késő délutánig hajtották a veteményesből. Karagoly szerint megtetszett a kis korcsnak a fehér káposzta szaga. „Ha már nem zsenge teljesen, kicsit a nyúlzsagra emlékeztet” – bizonygatta. Kapory nem tudott mást tenni, csak vele bólogatott. „Igazunk van. Kezdenénk el ketten magunkkal vitatkozni?” – morfondírozott magában.

Az átszökdő kutyával is békében akart élni, noha mindig kiabált utána: „Elfutunk? Elfutunk?” – majd

ő is futásnak, pontosabban dőcögésnek eredt. Lábai, úgy érezte, hol puhán rugóznak a talajon, hol keményen csörtetnek a gumicsizmában. „Magunkkal együtt kergetjük magunkat?” – nézett a kutya után. Lihegett, közben arra lett figyelmes, hogy Karagoly csizmái is eltrappolnak előtte. „A négy csizmánk tényleg teljesen egyforma.” A kezeire fordult a tekintete, majd letette őket a földre. „Sokat kell rajta szaladni, talán felpárnásodik. Vagy csak felhólyagosodik. Ha eleget kergetőzünk, nyolc megpuhult tappancsunk is lehet négy csizmához.”

A vízhólyagoktól egy idő után tényleg úgy érezte, könnyebben szalad. „A saját farkunkat kergetjük” – mosolygott Karagoly után, aki fél méternél közelebb sose tudott kerülni a kutya fenekéhez. Az énharmadok így viszonylag békében és stabil egyensúlyban pörögtek maguk körül, noha a Kapory-rész általában lemaradt a többi mögött.

A Kapory-fél vagy -harmad a napi teendőket rendszerint Vajdai Jánosnál fejezte be. Őt egy idő után meg se kellett kérdeznie, elmennek-e az óvodába a gyerekekért. Bár Vajdai mindig igennel felelt, nem kellett sokat várni arra, hogy csak Kapory vigye haza a kis Hermant és Ulrikot.

Hogy a két Vajdai fiú közül melyik melyik, nemigen lehetett eldönteni, de ahogy az apjuk mondta: „Az egyik ugyanúgy lehetne a másik, ahogy a másik az egyik.” Kapory mindenesetre kétfelől megfogta a két fiú egy-egy kezét. „Amíg magunkat fogjuk, a részek

úgyis mindegyek.” A két gyerektenyeret egyre lilábbnak látta. „Átfestjük mi egymásnak! Nincs hat kezünk: szépen összefolytak ezek egybe!”

Attól sem félt már, hogy megbánthatják magukat, ha a Herman-rész tenyere véletlen Ulrikénak érzi magát, vagy esetleg fordítva. „Vitatkoznánk három magunkkal? Lett légyen ebből a hármunkból akármelyik is a bármelyik, ha egyáltalán ezt még bárki meg tudná mondani!”

Amikor már harmadik hete kísérte haza a fiúkat, ránézésre csakugyan alig lehetett volna őket egységekre bontani. „Valami átszívároghatott a tenyereken” – gondolta, majd Herman vagy Ulrik kezét markában tartva belesöpört a hajába. A tincsei a fiúkéhoz hasonló tejfölszint vették föl.

Alig négy hétbe telt, és amikor egy este Vajdai János rácsukta a kerti kaput, maga elé bámulva megkérdezte: „Akkor hazamegyünk?” Szétnézett. Az utcán nem látott senkit, de az egyik kezét hátulról húzta valami. Felfordította a tenyerét: négy fakólilas ujjat tartott benne. A bőr felpuffadt rajtuk, de egyetlen ponton sem szakadozott fel. Az alsó ujjpercek megnyúltak: az apró, gyermeknyi tenyérpárnák lassan alájuk nőttek. Sóhajtott, összekulcsolta az ujjakat a sajátjaival, majd elindult lefelé az utcán. Hazáig nem mert oldalra sandítani. Mikor belépett a telekkapun, maga után vezette a kezét és annak egyéb testtartozékait.

Imádkoztak, hogy annyira ne különbözzenek egymástól. Legyenek is akárhányan.

Az elcserélt nevek

Vajdai Ulrik hatéves volt, Vajdai Herman majdnem négy és fél. A nyári szünet idején minden percüket együtt töltötték anyjukkal és apjukkal. Elhatározták, hogy alkalmazkodnak szüleik gyakori tévedéséhez, és elkezdték egymás közt összekeverni a saját nevüket.

Apjukat eleinte nem igazán zavarta a névcseré. Számára a legfontosabb tapasztalat a fiairól az volt, hogy Ulrik vagy Herman egy kicsit idősebb és magasabb, mint Herman vagy Ulrik, de ahogy ő mondta: „Az egyik ugyanúgy lehetne a másik, ahogy a másik az egyik.” Feltűnt azonban neki, hogy felesége egyre gyakrabban szólítja őt Hermannak, Ulriknak, néha akár gyors egymásutánban is.

Vajdainé Czilly Erzsébet ugyanis egyre bizonytalanabb volt abban, hogy jól keveri-e a család férfineveit. Korábban, ha Ulrikot akart mondani, az esetek felében biztosan tudta, hogy Hermanra gondol. Amikor Herman jött a nyelvére, ötven százalékig világos volt, hogy kis híján Ulrikról beszélne. Amikor Herman és Ulrikot akart mondani, csak nagyon ritkán

gondolt a férjére, Jánosra. Őt a család többi Jánosával és Lászlójával keverte, belőlük pedig volt elég sok: nem véletlen választott a saját fiainak német nevet.

Vajdainé zavartsága miatt a családfő, Vajdai János egyre kevésbé lett biztos abban, hogy nem keveri saját magát a fiaival. Az Ulrikok, Hermanok, Jánosok, Jancsik összemosódtak lassanként az Erzsébetekkel és Zsókákkal is. Ráadásul Ulrik és Herman, illetve Herman és Ulrik a móka kedvéért már anyának és apának is szólította egymást. Hogy melyikük melyik, abban nekik sem sikerült megegyezniük. Az ilyen kérdésekben szüleik is nehezen tudtak dönteni.

A nyári szünet nagyjából két hónapig tartott.

Az utolsó héten már az sem volt világos a Vajdai családban, hogy kinek nem kellene óvodába vinnie kicsodát.

A pellérdi holdtölte

Vajdai Jánosné a Damjanich utcán szaladt végig. Futását az úttest melletti fák irányították, egyik mögül a másik mögé bújt. Legtöbbje tuja volt, lombjukkal szinte Vajdainé egész testét el tudták fődni. Két tuja közt szaporán kellett szednie a lábát, húsz méteren belül alig kettő volt ültetve.

„Az Apczy polgármester úr jól kiirtatta ezeket az út mellől – gondolta Vajdainé, miközben kikukucsált az egyik tuja törzse mögül. – Nekihajtott valame-lyiknek, ráfogta, hogy a fáktól nem látni a kanyart. Szegény Apczynak mi múlik már azokon a fákon?” Felnézett az égre, a csillagok rendjén világítottak, de a Holdat nem lehetett látni.

Nyelt egyet. Srégen, az utca túloldalán kinézett magának egy tölgyet. „Nem takar teljesen, de a szembejövőknek nem fogok fényleni, valamire az is jó lesz!” A fa törzse mögé iszkolt. Oldalra nézett, a jobbra álló ház ablakait elfődte egy sövény, amelyet a járda mellé ültettek. A szemközti házban már leoltották a villanyokat. „Vigyázni kell – intette magát

Vajdainé. – A lekapcsolt villanyok mellett jobban látni az utcai fényeket.”

Apczy házáig nagyjából háromszáz méterrel számolt. A főútra nem akart kiszaladni, inkább kerülőt választott a két kis utcán keresztül. „Apczy meg a boszorkánymeséi! Szegény Jánost is meghülyítik már!”

Pellérden már öt hónapja nem látta senki a Holdat. A magyarázatok sokáig szerteágazók voltak, Apczy és Noszvaly tisztelendő fogtak össze egy-egy irányzatot. A választóvonal ennyiben állt: boszorkányság, vagy nem az.

„Furcsa is a Noszvaly! – gondolta Vajdainé. – Tisztelendő, de még csak boszorkányokban sem hisz. Az ernyicsei Hunyának bezzeg lucaszékre se kellett állnia, hogy bárhol lássa őket! – A Kossuth és Damjanich utca elágazása már fél perce tisztának tűnt. – Érdekesekek a pellérdiek. Napnyugta után így meghalna a falu? – Vajdainé, mióta ideköltöztek, először járt éjjel az utcán. – Ernyicsén este hatkor érkeznek a Tengernagy presszóba! Onnan sötétedés után is alig eszi ki őket a fene!”

Ahogy ráfordult a Kossuth utcára, bátrabban merte szedni a lábait, de a fákat továbbra is szemmel kísérte. „Ha felgyullad valahol egy villany, gyorsan bebújok valamelyik mögé – gondolta futtában. – Csak villanásnyit láthatnak belőlem, rá lehet fogni az utcai lámpákra.” Lassultak a léptei, fújnia kellett. Ehhez talált egy kapualjat. „Kevés van itt az ilyenből, úgy

látszik, a pellérdiek alig ismerik az utcafrontot!” Vajdainé behúzódott a kapualjba. Megsimogatta kerekded hasát: ötödik hónapja volt várandós.

„Tehetek én róla, hogy akkor fogantál, mikor a Hold is eltűnt? – Vajdainé, miután megtudta, hogy gyereket vár, esténként elzárkózott a férjétől. – Az Apczy összekötött két dolgot a fejében!” A polgármester akkoriban úgy fogalmazott: „Akit a férje északára sem tud maga mellett tartani, az bármire képes!” Vajdainé mindkét tenyerét a hasán pihentette. „Szerencsénk, Julikám, hogy erre is tudott mit mondani az Ica néni!”

Ica néni Vajdainé nagynénje volt, a család nála bérelte pellérdi lakását. A nagynéni hat gyerek után mindent tudott a várandósságról. „Hagyjad, lánybaba lesz! – mondogatta Vajdai Jánosnak, amikor az a felesége után akart menni a kisházába. – Hidd el nekem, a lánymagzatok hülyítik meg legjobban az anyákat. Ilyenkor el kell nekik nézni mindent. Velem is porlekedett a férjem, amikor Mesikémet vártam. Aztán Mesike állt rajta bosszút, mikor megszületett, be nem lehetett fogni a száját, de mindig az apjához ment óbégatni!”

Vajdainé nagynénjének köszönhette azt is, hogy mióta Pellérdre költöztek, újra szeretett beszélni a férjével. „Ica néném mindent fejben tart a ház körül, pláne, ha gyerekről van szó. Isten áldja, hogy már nem csak nekem kell emlékeztetnem Jánost az ügyes-bajos

dolgaira!” Észre sem vette, és hinni is kezdett nagynénjének, lánynak gondolta a gyerekét, már a hasában néven szólította: „Julika, Julika, jó leszel te is az apáddal. – Elmosolyodott, ahogy a hasát nézte. – Akár-hogy is hülyíti őt az Apczy!”

A polgármester ekkoriban Noszvaly tisztelendő és hívei helyett már Vajdai Jánost győzködtte: „Jánosom, nem akarhatod, hogy ezen kapjon össze a fél falu a másik féllal – mondta Apczy Vajdainak, és közel hajolt az arcához, kettejük szemei közt alig lehetett öt centi. – Nézd, miket kezdtek a Noszvaly-csitrik híresztelni!” A faluban az a pletyka terjedt, hogy Apczy csak azért boszorkányozik, mert titkon összeszűri a levelet a Vajdainéval. „Nem maradhatsz ki, ez már csak a te becsületed dolga is!” Apczy tág pupillákkal meredt Vajdaira. A vastag szemüvege mögött úgy tetszett, mintha szemei ökölnyire duzzadtak volna.

Vajdainé nem tudta, pontosan mit beszélt férjével a polgármester, de egy dologban biztos volt: „Sem Apczy, sem János nem látott belőlem esténként semmit. Ica néni arról gondoskodott.” Vajdainé kedvéért a nagynénje vadonatúj lakatott vett a kissozobaajtóra, az ablakra pedig redőnyt szereltetett. „Ha valamiből nem látunk semmit, nem jobb azzal a békesség?” – lihegte Vajdainé. Fújt még egyet. Óvatosan kilépett a kapualjból. Amikor újra szaladni kezdett, már a fát sem figyelte.

„A Holddal is megbékélhetnének. Van, vagy nincs? Nekem elég attól is rettegni, amiről tudom, hogy veszélyes!” A pellérdiek rettegését ekkorra lecsitította az, hogy veszekedjenek azon, kellene-e rettegni. Apczy időszódó boszorkányhívei Noszvaly miséire sem jártak el, Pellérd lett az első baranyai gyülekezet, amelyből teljesen eltűntek az öregek.

Noszvaly józan megfontolásra szólította a híveit: „Használjuk az eszünket! Hogy lenne itt boszorkányság? Vajdainé éjjel holdfényt lop, reggel meg mintha mi se történt volna, jár-kei a férje előtt? Nevetséges! Hová teszi egyáltalán a holdfényt addig?”

Vajdainé futás közben is az eget fürkészte. „Bármikor visszakapcsolhatja a Holdat. – Megrázta a fejét, és szemét az aszfaltra szegezte. – No, csak Noszvaly-csitri leszek? Miért? A két szép szeméért?” A tisztelendő borostyánsárga szemeiről csakugyan úgy hírlett, az családja templomba a pellérdei lányokat. Rebesgették, hogy Noszvalynak elég lenne csak nézni prédikáció helyett, a szeméből is mintha az Atyaúr-isten szólna.

A tisztelendő a hívek megnyugtatóására gyakran példálózott a betlehemeki csillaggal. „Tudniillik – beszélt egyszer a szószékről – csakis az Atyaúr-isten kapcsolhatta le Holdat! – Megigazította hátul a mise-sálját. Végignézett a gyülekezet leányarcain, virgonc macskatekintetére csak bólogatni lehetett. – No, nem azért, mert békétlen lenne a pellérdiekkel! Lehet,

hogy csak mellényült! – Borostyánsárga szemei megcsillantak. – Kedves testvérek, szerintetek a betlehemi csillagot direkt kapcsolta le az Atyaúrsten? Mi oka lett volna rá? Látni kell: megesik az ilyen!”

Vajdainé a Kossuth utcáról jobb kéz felé, az Iskola utcára fordult. „Ötven méter az Apczy házáig!” Az utcán minden házban le volt oltva a villany. „Csak fel ne villanjak senkinek!” Vajdainének most jutott eszébe először, hogy hátranézzen. „János nem követ?”

Otthon alig tudott férje elől idejében elmenekülni. Vajdai János kihúzta a kulcsot a belülré szerelt lakatból, zsebre vágta, és elterült a kisszoba ágyán. Ha Ica néni nem szól Jánosnak, hogy fektetni kell a fiait, Vajdainé még az ablakon át sem tudott volna észrevétlenül kiszökni.

„Sötétedésre azért épp kinn voltam! De ennyi ideig fektetné a fiúkat? – Vajdainét ez meglepte, férje általában úgy kifárasztotta biciklizéssel a kis Hermant és Ulrikot, hogy mire hazaértek, már csak aludni akartak. – Vagy Ica néni megsejtett valamit?”

Apczy házához közeledve lassított, puhábban lépett. „Ki tudja, milyenek a polgármester fülei, hallani se halljon semmit!” Lenyomta a kertkapun a kilincset, nyitva volt. „Ahogy gondoltam: a zárat se találja már az Apczy, nézegetheti az öklömnyire nagyított szemeivel!” Vajdainé a pellérdiek közül csak a polgármesterről hitte, hogy akárhogy is igyekszik, nem fogja meglátni.

Vajdainé, ahogy a házajtóhoz közeledett, elmosolyodott. „Furcsa, az Apczy-féle boszorkányhívek pont az ökölnyi szemek miatt hisznek a polgármesternek! – Vigyázott, hogy ne nyikorogjon az ajtó, amikor benyit. – Hogy is mondják az öregek? Ekkora szemeken át látszik igazán a bölcs és tiszta lélek!”

Amint becsukta maga után az ajtót, lehajolt, még a lábtörlőn le akarta venni a cipőit, nehogy a padlón kopogni kezdjenek. Mikor a fejével felsandított, két fekete nadrágos lábszárat látott maga előtt. Nagyjából egy méterre álltak meg tőle. Vajdainé tudta: „Nem lehet az Apczy, ő sokkal közelebb jönne!” Ahogy ki egyenesedett, egyre feljebb vitte a tekintetét. Az arca mellett egy vékony ujjú kezét látott.

Noszvaly állt előtte, Vajdainé jobb arcfelénél forgatta a tenyerét. „Na, ő jött, vagy nem ő jött? – halatszott egy dörmögő hang Noszvaly háta mögött. – Egész este itt strázsál, hogy aztán rájöjjön: tényleg semmi dolgom ezzel a nővel!” Noszvaly oldalt fordult, Vajdainé láthatta mögötte Apczyt, a polgármester karosszékekben ült.

„Márpedig ő jött. – Noszvaly visszahúzta a kezét Vajdainé arcától. – De lehet, hogy így is hinni fogok magának!” Apczy kétoldalt megmarkolta a szék karfáit, felállt. „Mi a rosseb?” – elindult Vajdainé felé, Noszvaly jobb kezével mutatta az irányt.

Apczy olyan közel hajolt, hogy Vajdainé hallani vélte a pislogásait. Noszvaly figyelte a női arc körül

forgolódó két férfiszemet. Ezüstösen világította meg őket Vajdainé bőre.

Apczy majdnem fél percre pislogott, aztán Noszvaly felé fordult. „Na, a holdfény megvan!” Nem hajolt közelebb Noszvalyhoz, de a tekintete így is precízen megtalálta a tisztelendő szemét. „Ha igaza van magának, tessék! Imádkozza fel az égre!”

Noszvaly keresztbe tette a karjait. „Lehet, hogy az Atyaúrsten most tudta, mit csinál, amit ott lekapcsolt, itt fölkapcsolta!” Apczy Vajdainé hasára mutatott. „És pont a Vajdainé arcán kapcsolta föl? Én mondom, valami sátánivadékot hord a szíve alatt!”

Amíg Apczy és Noszvaly vitatkozni kezdtek, Vajdainé csöndben világított a szoba közepén. Hallotta, ahogy férje robogója megáll a ház előtt, ketten szállnak le róla. Ica néni egy perc múlva váltig bizonygatta Apczynak és Noszvalynak, hogy egy lánygyermekből még az ilyesmit is kinézi. „Az anyjukon állnak bosszút, mert egyszer nekik is anyává kell válni! Képesek ezért lehozni a Holdat, de tán a csillagokat is. Jobb, ha hagyjuk, hogy a méhben kidühöngjék magukat!”

Apczy szemben állt Noszvallyal, de mindketten forgatták a fejüket Ica nénire. Pár perc múlva olyan hangzavart csaptak, mintha mindhárman csak azért üvöltöznének, hogy ne hallják, üvöltöznek velük.

Mikor hirtelen Noszvaly és Apczy is Ica nénire meredt, Ica néni sem tudta, merre nézzen. Vajdai János ekkor karon ragadta feleségét, maga mögött

kihúzta az ajtón. Az utcán végighajtvá látták, ahogy lámpák gyúlnak a pellérdi házakban, a polgármesterék pörlekedése messzire hallatszott. Az Apczy-hívő öregek hálóköpenyben szaladtak az utcára, a Noszvaly-hívő leányok közül többen csak egy pokrócot terítettek a mellükre. Mind az Apczy-ház felé tartottak. Vajdait nem érdekelte, hogy a feleségét észreveszik-e. „Látják, vagy sem, a pellérdiek csukott szemmel is össze tudnak rajta veszni!”

A pécsi hegymenet

Vajdai János a Hunyadi utcán hajtott hegynek fölfele. Négyéves kislánya nagyjából öt méter távolságban követte.

„Hamarabb elhallgatott, mint a bátyjai. Mintha csak üresjáratba tették volna a hangszálait!”

Vajdai az óvodától a házukig kétszáz méteresre becsülte az utat. Ezt négy, nagyjából egyenlő szakaszra osztotta fel.

„Első szakasz vége: a Széchenyi és a Hunyadi sarka. Lihegés: eddig stimmelt. Mellkidüllesztés: nincs. Bár kislány, nem is baj, ha nem tanul meg ilyesmiket.”

Hátrasandított. Julika az úttestre meredve tekerte apró gyerekbiciklijét.

„Herman és Ulrik általában ötven méter után húzták össze a mellüket. Ekkor kezdtek nyögni.”

Vajdai számára ez jelentette a második szakaszt. Két fiánál kitapasztalta: a gyerekek ilyenkor egyfajta hősi sértettséget éreznek a szüleik ellenében.

A második szakasz közepéig sem lett figyelmes semmilyen fájdalmas hangra. Herman és Ulrik

ekkorra a nyögést is kezdte hörgéssel vegyíteni, majd utóbbit lassanként megtisztították minden salangtól.

„Pedig a fiúkat még Pellérden treníroztam. Pécshez képest az teljesen lapos.” Pellérden csakugyan a szőlőhegy volt az egyetlen magaslat. Igaz, Vajdai annak idején gyakran választott kerülőutat arrafelé. Az ottani kétszáz métert így sem nyújtotta meg sokkal. Fiainak azt mondta, csak a rigókat akarja megnézni.

„Mit van mit mondani? Talán egy lányba kevesebb önérzet szorul. Ezért mindenképp áldja meg az Isten Julikát!”

A harmadik szakaszba érve Julika már erősen izzadt.

„Viszont hang egy szál sem.” Vajdai kezdett zavarba jönni, lánya lihegését is egyre halkabbnak találta. Herman és Ulrik rendszerint ezen a szakaszon adta fel a büszkeségét: elkezdtek teli torokból segítséget vagy legalábbis lassítást kérni.

Vajdai ilyenkor csak annyit vetett hátra, hogy: „egy kisfickónak bírni kell”. Majd tekert két erősebbet a pedálon, és füttyörészgetett, állítása szerint, hogy előcsalogassa a rigókat. Hiába: csak ritkán dézsmáltak a szőlőjét.

„Úgy látszik, egy kisleány jobban bírja. Vagy legalábbis halkabban.”

Az Aradi vértanúk útjánál a jelzőlámpa miatt meg kellett állni. A negyedik szakasz innen indult. Vajdai

egyre nehezebben tudta eldönteni, hogy áldja-e lányát a némaságért, vagy bizonytalankodjék. Julika arca egyelőre inkább megnyugtatta.

„Piros az, nincs vele semmi baj, hazáig szépen ki-
pirul a fakó pléharc.”

Nagyjából húsz másodperc múlva indultak újra. Vajdai elmorfondírozott azon, hogy talán a fiai is lehet-
tek volna lányok. Vagy legalábbis a szülészetén óva-
atosan összecserélhette volna őket két kisleánnyá.

„Fenének kellene a kék-rózsaszín szalagok. Egyéb-
ként nem mindegy a nővérnek, hogy kispütyi vagy
kispunci alatt törli a feneket?”

Hátrakémlt: Julika került a tekintetét, csak az
út érdekelte. Kimerült arcával az utolsó, nyújtott ka-
nyarulatot szuggerálta.

„Precízen, szó nélkül tudja a dolgát. Tán egy auto-
mata váltót ültettek a fejébe!” Vajdain átfutott: egy nor-
mális lánynak lehet, hogy teljesen automatára prog-
ramozott az agya. „A fiúk önérzete, amíg ki nem fullad,
képes bármilyen okot találni a sértődésre.”

Az utolsó kanyarulatból kifordulva már látni le-
hetett a Vajdai-házat. „A bátyókáknál az utolsó ötven
méter volt a legnehezebb.” Vajdai ilyenkor ügyelt
a legjobban arra, hogy a távolságot stabilan tartsa.
A két fiú ekkor már csak aludni akart. „Három-négy
hegyemenet után világosan tudták a dolgukat: hang-
szálakat kikapcsolni, és aztán otthon sipirc az ágyba.”
Vajdai vigyázott, nehogy az utolsó métereken kezdje-

nek sérelmet érezni: ha öt méteren kívülre került, fékezett, néha a váltóján is állított.

„Nem is bírta a bicikli! Tessék-lássék: még két korábbi Julika, és tán sosem kellett volna kidobnom.”

Vajdait már nem zavarta, hogy lányával szemben nem kell óvatoskodni.

„A lényeg, hogy hazáig hallgasson el a gyerek, az mindegy, mikor kezdődik az üresjárat.”

A hátsó kerék felől nyikorgást hallott. A hang kezdett folytonossá és egyre magasabbá válni.

„A fék akadt be? Alig nyúltam hozzá.”

Hátrapislantott. Majd feljebb emelte a tekintetét: röviden az úttestet pásztázta. Végül Julika száján állapodott meg a szeme. A lány könnyek nélkül, csukott szemmel sikított. Közben egyre határozottabban tekerte a pedálját.

Vajdai gyorsan előrefordult. A kapualjig tizenöt métert számolt. „Hazáig nem állnak üresbe a hangszálai!” Julika ridegen adagolta méterről méterre az egyre feljebb lépkedő hangmagasságot.

Apja teljesen megzavarodott. Ijedtében rámarkolt a kormányra, és magasabb fordulatszámra kapcsolt. Miután belépett a kertkapun, maga gurította a garázsba lánya biciklijét.

„Talán csak a hangja jött hazáig.” Nem rémlett, hogy Julikát a fiai után lefektette. Vacsora és fogmosás között még egyszer benézett hozzá, de alig tudta nyitott ajtó mellett hallgatni. „A hangja hagyta el

Julikát, vagy Julika a hangját. Vagy a lányvisítás automata csak igazán!”

Egész éjszakára a már beállított fordulatszámon hagyta berregni a motorját. Úgy tűnt, a semmibe feszített hangszálak a benzinnél is tovább bírják. Húszpercenként emeltek egy oktávot.

Vajdai János ilyenkor maga sem tudta megállapítani, felriadt-e álmából, vagy még abban beszélt: „Az Isten kapcsolna ki, Julikám!”

Hanghíj

Ágicámmal csöndes esküvőnk volt. Manapság már, ha megszólalnánk, azzal egymást hallgattatnánk el. Legfeljebb pár mondatot civakodnánk arról, hogy most melyikünknek kéne befognia a száját.

Csöndben, szemközt ülünk az asztalnál. A szavakat, amelyeket neki címeznék, a csukott számban formálom. Fel-le, előre-hátra mozog a nyelvem. Az alsó és felső fogsorom óvatosan el-elválík egymástól. A magánhangzóimat magamnak sem tudom azonosítani.

Jár a fogam közt a nyelvem, időnként rá is harapok. Ilyenkor hátrarántom: a fogaim koccannak.

Ágica figyel a szemem vagy a szám: nem nagy a távolság, alig látszik, ha egyikről a másikra viszi a tekintét. Vajon melyikből olvas ki többet?

Amikor nem a szemét vizslatom, én is a szájára meredek: egyikből sem olvasok ki semmit. A pislogástempója sem lesz gyorsabb vagy lassabb.

Szavakat keresek a nyelvemhez, a szavakhoz betűket. Zárt ajakkal csak mássalhangzókat formálok: tisztára, mintha héberül írnék a számban.

Ahogy az arcizmaim szüntelenül aprókat mozdulnak, nyálat pumpálnak a szájüregbe. Ezt zsebkendőbe köpöm óvatosan. Hogy Ágicának ne legyen feltűnő, az orromat is törlöm a kendő mögött.

A szót, amit a nyelvemhez találok, ütemesen ismétlettem az agyban és a szájüregben. A szemem nem tudom, mennyire tükrözi az agyamat, Ágica mindenestre fürkészi a számmal együtt.

A mássalhangzókat talán leolvassa. Majd közékük illeszti a magánhangzókat: akár a régi írástudók. Meglehet, hogy egyébként is ugyanazt formálja az agyban, mint én az enyémben: akkor könnyű dolga van, ráilleszti az ajkamra helyzettem is.

Járnak az arcizmok: a fogaim alatt időnként roppan a nyelvem. Törölgetem az orrom: eltakart arcomon nyitott az ajak, óvatosan nyálat csurgatok a zsebkendőbe.

Ágica szája feszes, szempillái kimérten záródnak és nyílnak.

Az l, j, n és k hangzókat sorrendben formálok és ismétlem a szájüregben. A szó eleji v minduntalan lemarad, ahhoz kéne az ajkam. Ágica ezt a hangzót is hozzágondolhatja. Legfeljebb elírásnak nézi.

A zsebkendőmből apró cseppek csöpögnek a padlóra. Én hallom, talán Ágica is. Markolászom a nedves kendőt az asztal alatt. Próbálom olyan halkán, ahogy a zárt szavakat formálom. Az én fülemet mindenesetre mindkét hang megüti.

Ropog a nyelvem alatt a fogam, a fogam alatt a fogam. Arcomat takarja az átázott kendő: halkan beleköpök. Az arcizmok járnak: pattan a fogamon a fogam.

A kezemben a zsebkendő lükteti magát: cseppeket pumpál a padlóra.

Ágica szeme kerek, az ajkába harap. Kirántja a kendőt a kezemből.

Ágica mereven tartja a szemét, szája nyitott: sikít. Most mondanék neki valamit, legalább annyit, hogy kicsit megnyugtassam.

Nyelvet keresnék a szavakhoz, a szájüregem nem találja. Nyitott ajkammal csak a magánhangzókat artikulálom.

Ágica kibontja a zsebkendőt: pumpál kezében a nyelvmaradványom. Drága Ágicám, majd ráilleszted a mássalhangzóimat!

Fejfél

Vajdai János, miután betöltötte a negyvenötöt, egyre sűrűbben akart megszabadulni fejének bal oldalától. Vajdainé ekkorra tanult meg amolyan istenesen sikítozni. Hangja férje bal agyában istentelenül visszhangzott.

Vajdai élt a gyanúval, hogy lányuk jelenthette a mintát. „Amilyen a lánya, olyan lett az anyja!” – állapította meg keserűen. Julika lányuk ekkor már második éve nem volt velük. „Erzsikém Julika híján csöndesnek érezhette a házat!” Vajdai próbálta megtámasztani bal felől a koponyáját. Úgy érezte, felesége kívül-belül nyomja össze a csontot a hangszálaival.

„Erzsike kint is, bent is!” Vajdai az éles zsvajban a kinti Erzsikéjéből is kettőt látott. „Becsületére legyen mondván a bentinek, hogy nem rejti el magát a kinti mellett.” Úgy tetszett, hogy a két alak ajakmozgása kis eltolódással követi egymást. „Ahogy visszhangzik bent, úgy jelenik meg kint. Ha nem préselné a homlokom, még tetszene is a kánon!” Megütögette

a koponyáját bal felől. A visszhang-Erzsike szája minden ütésre megremegett.

Vajdai az idő múlásával kettő, majd három visszhang-Erzsikét is látni vélte maga előtt. „Mintha csak egyesével kelnének ki idebenn!” A szájuk egyforma késéssel követte a kinti Erzsike ajakmozgását. „Viszont egyre kevésbé remegnek meg.” Vajdai hiába próbálta fejét előbb az ökléhez, később a falhoz verni. Ha lehunyta a szemét, a három száj még mindig rendületlenül szuggerálta őt.

„És jön lassan a negyedik is!” Vajdai rázta a fejét, hogy a test körvonalait elmossa. A visszhang-Erzsikének már kinti Erzsike sem kellett, hogy kiszabaduljanak a koponyából: akkor is sikoltoztak, ha Vajdainé zárva tartotta a száját. „Kinti Erzsikém, tán kezded megszeretni a csendet? Nekem bezzeg lepetéztél a fejembe?! – kérdezte Vajdai, bár a folyamatos hangzavarban a saját kérdéseire is alig tudott figyelni. – A saját gondolataimat sem hallom – gondolta, pontosabban sejtette, hogy ezt gondolja. – A hanglárvák felfalják a bal agyamat!”

Ahogy a hanglárvák mind többen nyerték el szilárd, testi körvonalukat, Vajdai egyre kevésbé mozgatta a fejét. Egyhangúan ült az asztalnál, két oldalról támasztotta halántékát. A sikoltozások elvesztették élüket: tompa, egyenletes zümmögésnek hallatszottak az agyban. Vajdai azt sem tudta eldönteni, hogy sejtések szintjén gondol-e még rájuk.

Egy éjjel kívülről érzett nyomást a fejtető közepén. Elengedte halántékát, lehorgasztotta a fejét. A nyomás egyenes vonalon haladt végig. Ahogy mind mélyebbre hatolt, egyre élesebbnek érződött. Vajdai lehunyta szemeit. Amikor újra kinyitotta, csak egy Erzsikét látott maga előtt. Megtapogatta bal felől a fejét, de amennyire sejteni tudott, világos volt számára, hogy mindhiába.

A biztosan kinti Erzsike jobb kezében tartotta férje üres koponyafelet. Szótlanul nézett Vajdaira. „Tán tényleg megszerette a csendet. Vagy azt szerette meg, hogy én szeretem” – lüktetett Vajdai agymaradványában. Elrántotta felesége kezéből a még meleg fejdarabot, és szorosan átölelte azt. „Ki tudja, Erzsikém, mikor fogsz megint ráunni a némaságra?” Erre a gondolatra Vajdai kissé megborzongott. Mély levegőt vett, és a karjai közé szorított, hiányos koponyaüregre meredt. Ringatni kezdte.

Pillanatnyilag megnyugtatta, hogy legalább a fél agya már teljesen kiürült.

Lábkád

Kapory Oszkárból tizenéves korára édesanyja kinevelte, hogy a lányok fenekét vagy melleit vizslassa. A kis Oszkár figyelme így a lábakra korlátozódott.

„A Sandal Zsuzsi mintha pálcikákon tipegne! Amolyan szépen formázottakon. Nem csámpáznak se ki, se be, két oldalról nyílegyenesen tartják a testet” – állapította meg. Már a negyvenes éveiben járt, mire Zsuzsistól megszerezte kedves pálcikáit.

„Megkoptak már, az igaz – ingatta fejét Kapory, amikor végigvitte rajtuk combtól talpig a tekintetét. – És vaskosabbak lettek, megcölöpösödtek. De a formájuk ugyanúgy zsuzsis maradt.” Nézte, ahogy elsétálnak előtte. „Több mint ötven év. És se a combok, se a bokák nem súrolják egymást. A cölöpök feszesek és szigorúan párhuzamosak.” Kapory a szemének is alig tudott hinni. Hogy meggyőzze magát, minden lépését követte Zsuzsinak.

Bár a lábak egyenes mozgása mindig megragadta a tekintetét, Kapory mégis leginkább a fürdőkádban

szerette őket tartani, a többi testtartozékkal együtt. „Itt vannak a legjobb helyen – bólintott, majd a Zsuzsi-arokra nézett. – Nem kopnak, és bármikor bármilyen koszt le lehet róluk mosni.” Úgy tetszett neki, mintha fintort látna az arcon. „Zsuzsikám, mit mondjak: halványan már megkoptatta őket a visszér. És minél többet használsz, csak annál jobban fognak kopni. Amit tudunk, úgy-amennyire, őrizzünk meg hússzínűen.”

Kapory, hogy Zsuzsi fintorját csitítsa, mindennap saját kezűleg mosta végig a testet. „De mintha csak a cölöpök mosolyognának vissza!” – gondolta, majd szembe feküdt a kádban Zsuzsival. A kopott cölöpök közé tette a saját lábait. „Mosolyogjanak lábak vissza rájuk. Ha már a testtetőn nincs szimmetria, legalább a talapzaton legyen.”

A Kapory-testtető idővel már csak a Zsuzsi-talapzatot síkálta. „Mit gürizzek fintorgásért?” A lábait mindig a Zsuzsi-cölöpök közt tartotta. „Jól érzik magukat egymás mellett” – hűmmögött elégedetten, noha gyakran érezte, hogy saját talapzata kissé szégyelli magát. „Az én lábaim se nem pálcikák, se nem cölöpök, nem is lesznek azok. Inkább, mint egy fűz göcsörtjei!” Kapory lábai hosszú éveken át cipeltek százhusz kilós súlyt: nehezen lehetett rajtuk kibogarászni a húst a visszérrengetegben. „Szinte el is tűnt a fűz a göcsörtök közül.”

A kopott és az ütött-kopott talapzat napról napra szorosabban tapadt egymáshoz. „Valamit tényleg

szeretnek egymáson” – villant fel a Kapory-tetőben. A Kapory-göcsörtök óvatosan végigsimították a Zsuzsi-cölöpöket. A zuhanyrózsából hideg víz zúdult rájuk: egymásra borultak. „Mosdatni sem lehet őket külön. Ijedtükben is egybeugranak.” Kapory a szemével a Zsuzsi-tetőt kereste. Ahogy ingatta a testét jobbra és balra, úgy érezte, mintha húznák a derekát. Hiába: sem a Zsuzsi-, sem a Kapory-talapzat nem engedett utat a tekintetének.

„A Zsuzsi-tető talán már ott sincs” – morfondírozott Kapory. „Megunta a lábait, vagy azok unták meg őt. Jóllehet mindketten meglehetnek a másik nélkül.” A két göcsört ráfonódott a két cölöpre. Kapory húzódo dereka lassanként megcsavarodott. „A ütött-kopott láb imádja a kopottat, mert az még csak kopott. A kopott meg imádja, hogy imádják” – sziszegett, miközben próbálta testét kitekerni a derékspirálból. A göcsörtök alatt látni vélte a talapzathúszok mosolyát. Nehezen tudta eldönteni, melyiküké szélesebb. „A kopott imádja az ütött-kopottat, mert az már ütött-kopott.”

A göcsörtös cölöpök nagyot rándultak. Kapory szakadást érzett a derekában. A talapzatok két oldalról egy mosollyal szuggerálták a két testtetőt. „Mit szólsz, Zsuzsikám? A talapzataink ránk untak.” Kezével megkapaszkodott a kád szélében, és felhúzta a testtetőjét.

Kievíckélt a kád mellé, és a kezével megtámasztotta torzómaradványát. Lihegett, majd felnézett:

a Zsuzsi-tető szemközt nagy pottyánással érkezett meg elé. Arcán a füléig ért a fintor. Kapory rávigyorgott. „Szó se róla: a talapzatok tető nélkül is vidáman megtartják magukat.”

Garcz

Ernyicsén az okozta a legnagyobb riadalmat, hogy a feltámadási mise után a Garcz Tomi jobb karja begörcsölt. A fényképezőjét épp a jobb szeméhez tartotta, elfödte a fél arcát. Nem lehetett a gépet kiszedni a kezéből, pedig a Hunya tisztelendő minden erejével próbálta a kart mozgásra bírni.

Fontos tudni a Garczról, hogy születésétől fogva süketnéma, de őt a szeméért és a fényképekért szerette a falu. Vasárnaponként mise után ő fotózta a gyülekezetet: mindenki úgy akarta látni magát, ahogy a Garcz látja. Hunya tisztelendő ki is ötlötte, hogy a tőle rendelt képeket kifüggeszti az oltár fölötti gerendára. Azokat nézegetve hétről hétre lehetett követni, kit tettünk el, ki van még köztünk, illetve ha keresztlő volt, egyre-másra megjelentek az újszülöttek is.

Garczcal egész Ernyicsén én voltam az egyetlen, aki szót tudott váltani, a Hunya szerint azért, mert akkorára nyitom a számat beszéd közben, hogy arról nemhogy egy süketnéma, még egy vak is le tudná olvasni a hangokat. Eldöntendő kérdéseket tettem

föl a Garcznak, ő meg bólogatott, vagy fejet rázott. Nem könnyű dolog, de megiszunk egy üveg fehérkáposzta-levet, ameddig a lényegét megértjük egymás agyában.

Azt is csak nekem tudta elbólogatni, hogy a feltámadási mise után a tisztelendő milyen erősen cibálta a karját. A Garcz azt állította, hogy a szabadon maradt bal szemével kis híján sírásra fakadt. Ezt később vissza is mondtam a Hunyának. A tisztelendő feltette a kezeit, mondta: persze ő elnézést kér, de nem véletlen szeretné mihamarabb látni a feltámadási miséről készült fotót. Háromórányi liturgia után mindenkinek olyan savanyú feje lesz, mint a polgármester úrnak, azt pedig nem akarja, hogy az egész faluban ez maradjon meg a húsvétról.

Úgy kell elképzelni, hogy a Garcz képein még a Kaporynak is mosolygós arca volt. Pedig a polgármester nem emlékezett rá, hogy a szája akárcsak egy pillanatra fölfelé görbült volna, mikor a Garcz megnyomta a kioldógombot. A Kaporynak isten tudja, mióta nem láttam vigyort az arcán, és még fehérkáposzta-levet sem iszik, utálja. Azután kezdődtek a gyomorbántalmak, hogy orvosi javaslatra föl kellett hagynia kedvenc italával, az ecetes lilakáposzta-lével. Ő úgy mondta, hogy morog a hasa a lilakáposzta-lé után.

A Hunya könyörgött nekem, hogy valahogy bíriam szóra vagy bólintásra a Garczot. Legalább annyira, hogy megtudjam, mit lát, amikor hétről hétre fotózza a gyülekezetet. Ez viszont nem volt könnyű,

noha én csak elvétve találkozom a fotóival, általában ünnepnapokon, de a Garcz képei közt nincs kettő egyforma, mindenkinek minden képen túéles az arca, és hétről hétre kicsit más rajta minden egyes ernyicsei mosoly. El lehet képzelni, milyen nehéz ezt kikérdezni a pusztá bólogatásokból. Ráadásul a Garcznak nemcsak a jobb karja, de a nyaka is kezdett begörcsölni, a fejmozdulatai apróbbak, remegésszerűek lettek, ebből az Atyaúristen sem találja ki a válaszokat.

A Hunya arról is beszélt, hogy a gyülekezet fogyni kezdett, úgy tűnt, az ernyicseiek inkább a képek miatt járultak az oltárhoz, mintsem a szentáldozásért. A tisztelendőnek úgy rémlett, hogy a Vajdai családot például már egyáltalán nem látja misén, de persze a Garcz képei nélkül nemigen lehet bízni bárki emlékezetében.

A fotózásokra már nem állt össze a gyülekezet, a legtöbben letettek arról, hogy a Garcz valaha meg tudja mozdítani a jobb karját, legalább annyira, hogy előhívja a képeket. Közben a fényképező keresőnyílása ránőtt a jobb szemére, a Kapory szerint ráolvadt a fekete műanyag réteg a szemgödörre. A Garcz jobb mutatóujja viszont nem hagyta abba a fotózást, minden mise után automatikusan megnyomta a kioldógombot, és lefényképezte az üres templomteret.

A Hunya tisztelendő annyit panaszkodott nekem, mintha ő járna hozzám gyónni. Bevallotta, hogy – Isten bocsássa meg – haragszik a Garcz jobb szemére, mert

az szerinte elirigyelte a falutól, amit a fényképező lencséje lát. Nem csoda, hogy amikor nem jöttek a képek az oltár fölé, a gyülekezetben mindenkinek olyan arca lett, mintha a Kapory gyomrát gyászolná.

A polgármester úr gyomormorgását én is nehezen hallgattam, közben a szemét le nem tudta venni az asztalomon álló fehérkáposzta-léről. Mi lesz, hogyha a jövő hétig sírba viszi a gyomra, mondta, mindenki fejében ezzel az arcával maradna meg, mintha csak a tükörképét fotóznák az agyukba. Szó, mi szó, ekkorra besárgult a feje, a savanyú ábrázatával olyan volt, mint egy citrom, amely citromba harapott.

A Garcz ekkoriban már nem látogatott hozzám. A Hunyától tudtam meg, hogy a lába is görcsbe állt. A Garcz a templom előterében ragadt, senki nem tudta megmozdítani, rátapadt a cipője a kőpadlóra, onnan fényképezte a templomteret. A jobb mutatójára szabályosan nagyjából félpercenként lenyomta a kioldógombot, mintha a szeme az üres templomot is elirigyelte volna a gyülekezettől, mert ember, a Hunya szerint, alig egy-kettő fordult meg misén, a prédikációt lassanként már csak az Úristen hallgatta.

A Kapory a pünkösdi mise előtt, ha jól emlékszem, hétfőn azt mondta, hogy megfénylett az agya, de lehet, csak a fájdalomtól látott csillagokat. A szemét morcolta, alig lehetett látni a pupilláját, amikor hozzám beszélt. A gyomormorgástól nem hallottam a saját hangomat, nyithattam akármilyen nagyra is a számat. Már nem emlékszem, hogy a szájáról

olvastam-e le, vagy neki sikerült kínjában túlkiabálnia a saját gyomrát, de az volt az ötlete, hogy mise után mindenki egyesével nézzen bele a Garcz lencséjébe, figyelje, hogyan tükröződik benne az arca, és jegyezze meg alaposan, amit benne lát. A polgármester úr úgy mondta, ez az egyetlen tükörkép, amit mindenkinek érdemes az agyába fotózni, majd előhívni a többiek fejében is.

Ünnepnap lévén engem is elengedtek misére a vasárnapi műszakból. A Hunyával meg a Kaporyval hárman hívtuk templomba az ernyicseieket. Nem tudom, mennyire beszélt igazat korábban a Hunya a kiürült templomtétről, de az biztos, hogy a pünkösdi liturgián már voltak, akiknek az imapadok tetejére kellett ülniük.

A Garcz egyenes testtel állt az előtérben, egyedül a jobb mutatóujja mozgott, pislogni a bal szemével sem tudott, a fél arca teljesen fekete lett, benőtte a fényképezőváz. A miséből a Kapory miatt egy szót sem lehetett érteni, az orgonát is elnyelte a gyomorhangja, aztán ő sietett először a Garcz elé. Így is diktálja a szokás: mindenben első a polgármester, majd a tisztelendő, és jöhetnek a többiek, azután én.

A Kapory feje jó, ha öt centire volt a lencsétől, és úgy félpercnyi bámulás után azt láttam, hogy hirtelen elrántja a fejét, majd két lépést tesz hátra. A padlót nézte, ezen önmagában nem csodálkoztunk, épp akkorát mordult a gyomra, hogy az egész testét hátralökte.

A Hunya megkerülte a Kaporyt, és szintén a padlóra meredt. Vízcseppek voltak ott, és mire sorra kerültem, én is láttam, hogy a Garcz lencsége könnyezik. A bal szeme közben még mindig egykedvűen nézett az oltár irányába, se szája, se semmije nem mozdult, a jobb mutatóujja is megmerevedett.

Néhányan próbálták letörölni maguknak a lencsét, de nem lehetett mit tenni, egyszerűen sírógörcsöt kapott. A Hunya magyarázata természetesen annyi volt, hogy a jobb szem már azt a kis tükörképet is irigyli tőlünk.

Alig látszottam a lencsén, homályos emlékképem van magamról. Másokról sem hiszem, hogy sok mindenre fognak emlékezni belőlem. Legföljebb a nagy számra.

Tartalom

I. *A határ*

- 7 Ének az ernyicsei határban
- 17 Az irodai káposztáshordó
- 24 Elfeledték magukat
- 36 Vajdainé átszállt a vastag tölgyfán
- 48 Filvig András füle folyik

II. *A legendárium*

- 65 A magátlan polgármester
- 69 Az elcserélt nevek
- 71 A pellérdi holdtölte
- 80 A pécsi hegymenet
- 85 Hanghíj
- 88 Fejfél
- 91 Lábkad
- 95 Garcz

Nyomdai kivitelezés: Central Dabasi Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Balizs Attila vezérigazgató